

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΙΣ
ΚΑΙ
ΔΙΑΘΗΚΕΣ
ΚΕΦ. 189
ΚΕΦ. 195

ΛΟΥΗΣ ΠΑΡΛΑΣ

1^η ΕΚΔΟΣΗ 2023

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΗΚΕΣ –

ΚΕΦ. 195 ΚΑΙ 189

Επιμέλεια Έκδοσης: Λούης Παρλάς Β.Α. (ΕCΟ)

Copyright © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΟΥΗΣ ΠΑΡΛΑΣ ΛΤΔ

ISBN: 978-9925-558-07-0

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή ή η αναμετάδοση του βιβλίου ή μέρους του με οποιοδήποτε μέσο ή σε οποιαδήποτε μορφή χωρίς την άδεια του εκδότη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΟΥΗΣ ΠΑΡΛΑΣ ΛΤΔ

Τηλ. 96 558456

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΗΚΕΣ

ΚΕΦ. 195 ΚΑΙ ΚΕΦ. 189

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Ο περί Διαθηκών και διαδοχής (κεφ. 195)	9
1.1	Άρθρο 4 – Τρόπος Διαδοχής.....	9
1.1.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	9
1.1.1.1	Υπόθεση	9
1.1.1.2	Υπόθεση	16
1.2	Άρθρο 5 - Ρύθμιση διαδοχής σε κληρονομιά	17
1.2.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	17
1.2.1.1	Υπόθεση	17
1.2.1.2	Υπόθεση	22
1.2.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	22
1.2.2.1	Υπόθεση	22
1.2.2.2	Υπόθεση	27
1.3	Άρθρο 13 - Μια μόνο κατοικία (domicile) για σκοπούς διαδοχής σε κινήτη ιδιοκτησία	27
1.3.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	27
1.3.1.1	Υπόθεση	27
1.4	Άρθρο 22 - Ικανότητα για κατάρτιση διαθήκης.....	28
1.4.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	28
1.4.1.1	Υπόθεση	28
1.4.1.2	Υπόθεση	28
1.4.1.3	Υπόθεση	28
1.5	Άρθρο 23 - Διατυπώσεις διαθήκης.....	31
1.5.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	31
1.5.1.1	Υπόθεση	31
1.5.1.2	Υπόθεση	36
1.5.1.3	Υπόθεση	36
1.5.1.4	Υπόθεση	41
1.5.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	42
1.5.2.1	Υπόθεση	42
1.5.2.2	Υπόθεση	44
1.5.2.3	Υπόθεση	46
1.5.2.4	Υπόθεση	48
1.5.2.5	Υπόθεση	58
1.5.2.6	Υπόθεση	64
1.5.2.7	Υπόθεση	69
1.5.2.8	Υπόθεση	72
1.5.2.9	Υπόθεση	76
1.5.2.10	Υπόθεση	78
1.6	Άρθρο 23(γ) - Διατυπώσεις διαθήκης.....	79
1.6.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	79
1.6.1.1	Υπόθεση	79

1.7	Άρθρο 23Α - Διόρθωση λάθους ή παράλειψης από το Δικαστήριο ...	80
1.7.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	80
1.7.1.1	Υπόθεση	80
1.7.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	84
1.7.2.1	Υπόθεση	84
1.8	Άρθρο 31(α) - Άκυρες κληροδοσίες	86
1.8.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	86
1.8.1.1	Υπόθεση	86
1.8.1.2	Υπόθεση	88
1.9	Άρθρο 36 - Διαθήκη ερμηνεύεται ότι ισχύει από το θάνατο του διαθέτη	90
1.9.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	90
1.9.1.1	Υπόθεση	90
1.10	Άρθρο 37 - Ανάκληση διαθήκης	93
1.10.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	93
1.10.1.1	Υπόθεση	93
1.10.1.2	Υπόθεση	96
1.10.1.3	Υπόθεση	97
1.10.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	98
1.10.2.1	Υπόθεση	98
1.10.2.2	Υπόθεση	105
1.11	Άρθρο 41 - Διαθέσιμο μέρος της κληρονομιάς.....	107
1.11.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	107
1.11.1.1	Υπόθεση	107
1.11.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	111
1.11.2.1	Υπόθεση	111
1.11.2.2	Υπόθεση	115
1.11.2.3	Υπόθεση	119
1.12	Άρθρο 44 - Μεριδα του επιζώντα ή της επιζώσας συζύγου βάσει του νόμου στο μη διαθέσιμο μέρος της κληρονομιάς και στο αδιάθετο μέρος της κληρονομιάς	119
1.12.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	119
1.12.1.1	Υπόθεση	119
1.13	Άρθρο 46 - Διαδοχή των συγγενών	130
1.13.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	130
1.13.1.1	Υπόθεση	130
1.13.1.2	Υπόθεση	133
1.13.1.3	Υπόθεση	133
1.13.1.4	Υπόθεση	133
1.14	Άρθρο 51 - Ιδιοκτησία που καταλογίζεται κατά τον υπολογισμό μερίδας τέκνου ή άλλου κατιόντα του αποβιώσαντος	135
1.14.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	135
1.14.1.1	Υπόθεση	135
1.14.1.2	Υπόθεση	140
1.14.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	143
1.14.2.1	Υπόθεση	143
1.14.2.2	Υπόθεση	143
1.14.2.3	Υπόθεση	145

1.14.2.4	Υπόθεση	149
1.15	Γενικές υποθέσεις	152
1.15.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	152
1.15.1.1	Υπόθεση	152
1.15.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	154
1.15.2.1	Ευρετήριο υποθέσεων	154
1.15.2.2	Υπόθεση	154
1.15.2.3	Υπόθεση	157
1.15.2.4	Υπόθεση	159
1.15.2.5	Υπόθεση	168
1.15.2.6	Υπόθεση	173
2	Ο περί Διαχείρισης Κληρονομιών Αποθανόντων Νόμος (Κεφ. 189)	179
2.1	Άρθρο 14 – Διαθήκη δεν έχει αποτέλεσμα μέχρι να επικυρωθεί	179
2.1.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	179
2.1.1.1	Υπόθεση	179
2.2	Άρθρο 16 – Τερματισμός δικαιώματος εκτελεστή να επιτύχει επικύρωση	180
2.2.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	180
2.2.1.1	Υπόθεση	180
2.3	Άρθρο 17 – Διακριτική εξουσία Δικαστηρίου σχετικά με πρόσωπα στα οποία θα χορηγείται διαχείριση	183
2.3.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	183
2.3.1.1	Υπόθεση	183
2.4	Άρθρο 18 – Διαχείριση με επισυνημμένη διαθήκη	183
2.4.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	183
2.4.1.1	Υπόθεση	183
2.4.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	186
2.4.2.1	Υπόθεση	186
2.5	Άρθρο 19 - Παραχωρητήρια με περιορισμούς.....	186
2.5.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	186
2.5.1.1	Υπόθεση	186
2.5.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	186
2.5.2.1	Υπόθεση	186
2.5.2.2	Υπόθεση	190
2.5.2.3	Υπόθεση	196
2.5.2.4	Υπόθεση	196
2.5.2.5	Υπόθεση	198
2.5.2.6	Υπόθεση	199
2.5.2.7	Υπόθεση	203
2.5.2.8	Υπόθεση	207
2.5.2.9	Υπόθεση	213
2.5.2.10	Υπόθεση	217
2.5.2.11	Υπόθεση	218
2.5.2.12	Υπόθεση	219
2.5.2.13	Υπόθεση	221
2.6	Άρθρο 20 - Διαχείριση όταν υπάρχει εκκρεμοδικία (pendente lite).....	222
2.6.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	222

	2.6.1.1	Υπόθεση	222
2.6.2		Υπόθεση Επαρχιακών Δικαστηρίων	222
	2.6.2.1	Υπόθεση	222
	2.6.2.2	Υπόθεση	225
	2.6.2.3	Υπόθεση	228
	2.6.2.4	Υπόθεση	231
	2.6.2.5	Υπόθεση	233
2.7		Άρθρο 20(1) - Διαχείριση όταν υπάρχει εκκρεμοδικία (pendente lite)	233
	2.7.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου Δικαστηρίων	233
	2.7.1.1	Υπόθεση	233
	2.7.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	235
	2.7.2.1	Υπόθεση	235
2.8		Άρθρο 22(1) – Διαχείριση διαρκούσης της ανηλικότητας εκτελεστή	237
	2.8.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	237
	2.8.1.1	Υπόθεση	237
2.9		Άρθρο 24 - Έφεση κατά της άρνησης πρωτοκολλητή επικύρωσης διαθηκών	241
	2.9.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	241
	2.9.1.1	Υπόθεση	241
2.10		Άρθρο 25 - Περιέλευση κληρονομιάς όταν ο αποθανών άφησε διαθήκη	242
	2.10.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	242
	2.10.1.1	Υπόθεση	242
	2.10.1.2	Υπόθεση	246
	2.10.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	247
	2.10.2.1	Υπόθεση	247
2.11		Άρθρο 26(1) - Περιέλευση κληρονομιάς όταν ο αποθανών άφησε κληρονόμο που τελεί υπό ανικανότητα.....	250
	2.11.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	250
	2.11.1.1	Υπόθεση	250
2.12		Άρθρο 29 – Περιστάσεις υπό τις οποίες οι κληρονόμοι δύνανται έγκυρα να απαλλάξουν και να εναγάγουν	252
	2.12.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	252
	2.12.1.1	Υπόθεση	252
2.13		Άρθρο 31 - Εξουσίες και καθήκοντα προσωπικού αντιπροσώπου ..	253
	2.13.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	253
	2.13.1.1	Υπόθεση	253
	2.13.1.2	Υπόθεση	257
	2.13.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	260
	2.13.2.1	Υπόθεση	260
	2.13.2.2	Υπόθεση	260
2.14		Άρθρο 33 – Εξουσία του Δικαστηρίου να διατάσσει πώληση, κλπ.	263
	2.14.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	263

2.14.1.1	Υπόθεση	263
2.14.1.2	Υπόθεση	265
2.14.1.3	Υπόθεση	267
2.15	Άρθρο 33 – Εξουσία του Δικαστηρίου να διατάσσει πώληση, κλπ. .	268
2.15.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	268
2.15.1.1	Υπόθεση	268
2.16	Άρθρο 34 - Αποτέλεσμα θανάτου επί ορισμένων βάσεων αγωγής..	269
2.16.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	269
2.16.1.1	Υπόθεση	269
2.16.1.2	Υπόθεση	274
2.16.1.3	Υπόθεση	276
2.16.1.4	Υπόθεση	279
2.16.1.5	Υπόθεση	281
2.16.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	281
2.16.2.1	Υπόθεση	281
2.16.2.2	Υπόθεση	282
2.16.2.3	Υπόθεση	283
2.17	Άρθρο 34(1) - Αποτέλεσμα θανάτου επί ορισμένων βάσεων αγωγής	283
2.17.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	283
2.17.1.1	Υπόθεση	283
2.18	Άρθρο 34(7) – Αποτέλεσμα θανάτου επί ορισμένων βάσεων αγωγής	284
2.18.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	284
2.18.1.1	Υπόθεση	284
2.18.1.2	Υπόθεση	285
2.18.1.3	Υπόθεση	287
2.18.1.4	Υπόθεση	289
2.19	Άρθρο 41 – Συλλογή και καταβολή χρεών και διανομή.....	291
2.19.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	291
2.19.1.1	Υπόθεση	291
2.20	Άρθρο 45 – Κατάθεση λογαριασμών	297
2.20.1	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	297
2.20.1.1	Υπόθεση	297
2.21	Άρθρο 47 – Προστασία προσωπικού αντιπροσώπου με δημοσίευση αγγελίας	298
2.21.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	298
2.21.1.1	Υπόθεση	298
2.22	Άρθρο 52 - Εξουσία παύσης ή αντικατάστασης προσωπικού αντιπροσώπου	302
2.22.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	302
2.22.1.1	Υπόθεση	302
2.22.1.2	Υπόθεση	306
2.22.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	309
2.22.2.1	Υπόθεση	309
2.22.2.2	Υπόθεση	311
2.22.2.3	Υπόθεση	312
2.22.2.4	Υπόθεση	314
2.22.2.5	Υπόθεση	316

2.22.2.6	Υπόθεση	317
2.22.2.7	Υπόθεση	321
2.22.2.8	Υπόθεση	326
2.22.2.9	Υπόθεση	331
2.22.2.10	Υπόθεση	336
2.22.2.11	Υπόθεση	340
2.22.2.12	Υπόθεση	345
2.22.2.13	Υπόθεση	349
2.22.2.14	Υπόθεση	352
2.22.2.15	Υπόθεση	357
2.22.2.16	Υπόθεση	362
2.22.2.17	Υπόθεση	365
2.22.2.18	Υπόθεση	368
2.22.2.19	Υπόθεση	376
2.23	Άρθρο 53 - Επίλυση ορισμένων θεμάτων με εναρκτήρια κλήση (originating summons).....	379
2.23.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	379
2.23.1.1	Υπόθεση	379
2.23.1.2	Υπόθεση	380
2.23.1.3	Υπόθεση	384
2.23.1.4	Υπόθεση	385
2.23.1.5	Υπόθεση	389
2.23.1.6	Υπόθεση	393
2.23.1.7	Υπόθεση	394
2.23.1.8	Υπόθεση	395
2.23.1.9	Υπόθεση	399
2.23.1.10	Υπόθεση	400
2.23.1.11	Υπόθεση	401
2.23.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	402
2.23.2.1	Υπόθεση	402
2.23.2.2	Υπόθεση	404
2.23.2.3	Υπόθεση	404
2.23.2.4	Υπόθεση	406
2.23.2.5	Υπόθεση	409
2.23.2.6	Υπόθεση	411
2.23.2.7	Υπόθεση	416
2.23.2.8	Υπόθεση	420
2.23.2.9	Υπόθεση	422
2.23.2.10	Υπόθεση	427
2.23.2.11	Υπόθεση	429
2.23.2.12	Υπόθεση	431
2.23.2.13	Υπόθεση	433
2.24	Άρθρο 54 – Διαδικασία με αγωγή για διαχείριση από Δικαστήριο ή για επικύρωση διαθήκης.....	433
2.24.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	433
2.24.1.1	Υπόθεση	433
2.24.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	436
2.24.2.1	Υπόθεση	436
2.25	Άρθρο 58 – Εφαρμογή της πρακτικής και διαδικασίας της Αγγλίας όταν δεν γίνεται άλλη πρόνοια	440
2.25.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	440
2.25.1.1	Υπόθεση	440
2.25.1.2	Υπόθεση	444
2.25.1.3	Υπόθεση	449
2.25.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	450
2.25.2.1	Υπόθεση	450

2.25.2.2	Υπόθεση	451
----------	---------------	-----

3 Διαχειρίσεις και Διαθήκες 452

3.1 Διαχειρίσεις και Διαθήκες/Καταπίστευμα 452

3.1.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 452

3.1.1.1	Υπόθεση	452
3.1.1.2	Υπόθεση	455
3.1.1.3	Υπόθεση	457
3.1.1.4	Υπόθεση	459

3.1.2 Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων 461

3.1.2.1	Υπόθεση	461
---------	---------------	-----

3.2 Διαχειρίσεις και Διαθήκες/Ανίκανα πρόσωπα 469

3.2.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 469

3.2.1.1	Ευρετήριο υποθέσεων	469
3.2.1.2	Υπόθεση	470
3.2.1.3	Υπόθεση	474
3.2.1.4	Υπόθεση	476
3.2.1.5	Υπόθεση	480
3.2.1.6	Υπόθεση	481
3.2.1.7	Υπόθεση	485
3.2.1.8	Υπόθεση	486
3.2.1.9	Υπόθεση	487
3.2.1.10	Υπόθεση	487
3.2.1.11	Υπόθεση	488
3.2.1.12	Υπόθεση	490

3.2.2 Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων 490

3.2.2.1	Υπόθεση	490
3.2.2.2	Υπόθεση	491
3.2.2.3	Υπόθεση	492

3.3 Διαχειρίσεις και Διαθήκες/Φορολογία 493

3.3.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 493

3.3.1.1	Ευρετήριο υποθέσεων	493
3.3.1.2	Υπόθεση	494
3.3.1.3	Υπόθεση	497
3.3.1.4	Υπόθεση	498
3.3.1.5	Υπόθεση	498
3.3.1.6	Υπόθεση	499
3.3.1.7	Υπόθεση	500
3.3.1.8	Υπόθεση	501
3.3.1.9	Υπόθεση	501
3.3.1.10	Υπόθεση	502
3.3.1.11	Υπόθεση	503
3.3.1.12	Υπόθεση	504
3.3.1.13	Υπόθεση	504
3.3.1.14	Υπόθεση	505
3.3.1.15	Υπόθεση	505

3.3.2 Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων 506

3.3.2.1	Υπόθεση	506
---------	---------------	-----

3.4 Διαχειρίσεις και Διαθήκες/Τουρκοκυπριακές περιουσίες 510

3.4.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 510

3.4.1.1	Υπόθεση	510
3.4.1.2	Υπόθεση	512
3.4.1.3	Υπόθεση	513
3.4.1.4	Υπόθεση	514

3.4.1.5	Υπόθεση	514
3.4.1.6	Υπόθεση	515
3.4.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	517
3.4.2.1	Υπόθεση	517
3.4.2.2	Υπόθεση	521
3.5	Περί Διαχείρισεως Περιουσιών Κανονισμών του 1955	525
3.5.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	525
3.5.1.1	Υπόθεση	525
3.5.1.2	Υπόθεση	529
3.5.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	531
3.5.2.1	Υπόθεση	531
3.5.2.2	Υπόθεση	534
3.6	Γενικές υποθέσεις	537
3.6.1	Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου	537
3.6.1.1	Ευρετήριο υποθέσεων	537
3.6.1.2	Υπόθεση	540
3.6.1.3	Υπόθεση	546
3.6.1.4	Υπόθεση	547
3.6.1.5	Υπόθεση	548
3.6.1.6	Υπόθεση	552
3.6.1.7	Υπόθεση	553
3.6.1.8	Υπόθεση	554
3.6.1.9	Υπόθεση	555
3.6.1.10	Υπόθεση	556
3.6.1.11	Υπόθεση	558
3.6.1.12	Υπόθεση	559
3.6.1.13	Υπόθεση	568
3.6.1.14	Υπόθεση	569
3.6.1.15	Υπόθεση	572
3.6.1.16	Υπόθεση	573
3.6.1.17	Υπόθεση	574
3.6.1.18	Υπόθεση	576
3.6.1.19	Υπόθεση	577
3.6.1.20	Υπόθεση	578
3.6.1.21	Υπόθεση	582
3.6.1.22	Υπόθεση	584
3.6.1.23	Υπόθεση	586
3.6.1.24	Υπόθεση	587
3.6.1.25	Υπόθεση	587
3.6.1.26	Υπόθεση	589
3.6.1.27	Υπόθεση	589
3.6.1.28	Υπόθεση	590
3.6.2	Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων	592
3.6.2.1	Ευρετήριο υποθέσεων	592
3.6.2.2	Υπόθεση	592
3.6.2.3	Υπόθεση	594
3.6.2.4	Υπόθεση	598
3.6.2.5	Υπόθεση	610

1 Ο ΠΕΡΙ ΔΙΑΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΧΗΣ (ΚΕΦ. 195)

1.1 Άρθρο 4 – Τρόπος Διαδοχής

1.1.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου

1.1.1.1 Υπόθεση

ΠΑΡΠΑΡΙΝΟΣ, Δ.: Οι Εφεσείοντες με 13 λόγους Έφεσης προσβάλλουν την πρωτόδικη απόφαση ως εσφαλμένη. Σύμφωνα με αυτή, κρίθηκε ότι η Διαθήκη της αποβιώσαςς Ελένης Βαρθολομαίου Παντελή, ημερ. 8.6.2004, είναι έγκυρη από νομοτυπικής άποψης και ότι η διαθήκη είχε δικαιοπρακτική ικανότητα κατά το χρόνο κατάρτισης της.

Πέραν των πιο πάνω, το Πρωτόδικο Δικαστήριο ασχολήθηκε και με τους ισχυρισμούς που προβάλλοντο στην Έκθεση Απαίτησης και αφορούσαν τη σύνταξη και υπογραφή της επίδικης διαθήκης ότι δηλαδή αυτή ήταν το αποτέλεσμα εκμετάλλευσης της (πτωχής της) υγείας της και/ή ήταν το αποτέλεσμα συμπαιγνίας και/ή απάτης και/ή ψευδών παραστάσεων και/ή αθέμιτης επιρροής των Εφεισβλήτων/Εναγομένων και/ή εξαναγκασμού της. Παρόλη δε τη διαπίστωση του ότι δεν είχε προσφερθεί εκ μέρους των Εφεισιόντων/Εναγόντων οποιαδήποτε μαρτυρία που να στοιχειοθετεί τους πιο πάνω ισχυρισμούς, εντούτοις προχώρησε και τους εξέτασε με αναφορά στο Νόμο και Νομολογία και κατέληξε ότι «παρέμειναν παντελώς αναπόδεικτοι και ατεκμηρίωτοι» και ότι «η μαρτυρία δεν κατέδειξε ότι συνέτρεχαν κατά τον καταρτισμό της διαθήκης τέτοιες περιστάσεις ή έγιναν προς τη διαθήκη τέτοιες παραστάσεις».

Με τους δύο πρώτους λόγους Έφεσης προσβάλλεται η κατάληξη του Πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι η επίδικη διαθήκη ήταν έγκυρη, νομότυπα συνταχθείσα και ότι η διαθήκη είχε πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα και ότι κατά τον ουσιώδη χρόνο κατάρτισης, σύνταξης και υπογραφής της διαθήκης δεν έπασχε από σοβαρής μορφής αρτηριοσκλήρωση. Ο τρίτος λόγος προβάλλει ότι λανθασμένα το Πρωτόδικο Δικαστήριο στηρίχθηκε στην απουσία αναφοράς περί αρτηριοσκλήρωσης στον ιατρικό φάκελο της διαθήκης ώστε να καταλήξει ότι αυτή δεν έπασχε από μια τέτοια ασθένεια.

Με τον τέταρτο λόγο προσβάλλεται ως εσφαλμένη η κατάληξη ότι η πιστοποίηση της υπογραφής της διαθήκης από την πιστοποιούσα υπάλληλο πληρούσε τις προϋποθέσεις του Νόμου ΚΕΦ. 39.

Ο πέμπτος λόγος Έφεσης εισηγείται ότι λανθασμένα το Πρωτόδικο Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψιν του ότι ενώπιον του κατάθεσε μόνο ο ένας από τους δύο επιβεβαιωτές μάρτυρες της διαθήκης και ο έκτος λόγος ότι αυτό (το Δικαστήριο), δεν έλαβε υπόψιν του κατά την αξιολόγηση της μαρτυρίας ότι (α) η επίδικη διαθήκη δεν κατατέθηκε στο Δικαστήριο, (β) δεν προσήλθε να μαρτυρήσει ο Εναγόμενος 2 και ότι (γ) η Μ.Υ.3 δεν ήταν ανεξάρτητη μάρτυρας και εν πάση περιπτώσει η μαρτυρία της θα έπρεπε να εξετασθεί με μεγάλη προσοχή αν όχι με καχυποψία.

Με τον έβδομο λόγο έφεσης, προβάλλεται ότι εσφαλμένα το Πρωτόδικο Δικαστήριο αποφάνθηκε και ενήργησε θεωρώντας ότι το βάρος απόδειξης της πνευματικής ανικανότητας (στο Εφετήριο αναφέρεται «ικανή») βάρυνε τους Εφεσείοντες, σε αντίθεση με τη νομική αρχή ότι σε ορισμένες περιπτώσεις το βάρος μετατίθεται στους ώμους της άλλης πλευράς να αποδείξει ότι η διαθήκη ήταν πνευματικά υγιής. Με τον όγδοο λόγο προβάλλεται ότι το Πρωτόδικο Δικαστήριο παρερμήνευσε την νομική αρχή ότι «αν μια διαθήκη στην όψη της φαίνεται να έχει δεόντως καταρτιστεί υπάρχει τεκμήριο υπέρ της δέουσας κατάρτισης», παραβλέποντας ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση την εξαίρεση του κανόνα ότι δηλαδή στην

περίπτωση αντικανονικής ή ασυνήθιστης διαθήκης η αρχή αυτή δεν έχει εφαρμογή με την ίδια δύναμη.

Με τους λόγους έφεσης εννέα μέχρι δώδεκα γίνεται εισήγηση ότι το Πρωτόδικο Δικαστήριο λανθασμένα έκρινε τη μαρτυρία των Μ.Υ.1 και Μ.Υ.3 ως αξιόπιστη ενώ αντίθετα απέρριψε και έκρινε ως αναξιόπιστη τη μαρτυρία των Μ.Ε.1, Μ.Ε.2 και Μ.Ε.3.

Με τον 13^ο λόγο προβάλλεται ως λανθασμένη η διαταγή του Δικαστηρίου να επιβαρυνθούν οι Ενάγοντες τα έξοδα της δίκης αντί αυτά να καταβληθούν από την περιουσία της αποβιωσάσης.

Θα εξετάσουμε πρώτα του λόγους Έφεσης 3, 6 και 9-12 που αφορούν την αξιολόγηση της μαρτυρίας των Μ.Ε.1, Μ.Ε.2, Μ.Ε.3, Μ.Υ.1 και Μ.Υ.3 που είχε ως αποτέλεσμα την απόρριψη της μαρτυρίας των Μ.Ε. και αποδοχή αυτής των Μ.Υ. Εκείνο που επιδιώκεται με τη σκοπούμενη, με τους λόγους αυτούς, ανατροπή της αξιολόγησης του Δικαστηρίου, είναι να καταδειχθεί ότι με την προσφερθείσα μαρτυρία από τους Μ.Ε., η διαθέσιμη δεν ήταν υγιής και κυρίως ότι αυτή έπασχε από αρτηριοσκληρίωση κατά τον ουσιώδη χρόνο και παράλληλα ν' απορριφθεί αυτή των Μ.Υ.1 και 3, που έγινε αποδεκτή, και εισηγείτο το αντίθετο.

Στην **Keith William Massey κ.α. v. Ronald Brian Morell κ.α., Π.Ε. 284/2010 ημερ. 11 Μαΐου 2015**, αναφέραμε αναφορικά με το εξεταζόμενο θέμα, τ' ακόλουθα:

«Όπως έχει κατ' επανάληψη αναφερθεί από την πλούσια νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των μαρτύρων ανήκει κατ' εξοχή στο πρωτόδικο Δικαστήριο το οποίο είχε την ευκαιρία να ακούσει τους μάρτυρες και να τους παρακολουθήσει τους ίδιους και τη συμπεριφορά τους στο εδώλιο του μάρτυρα. (Βλ. **Kyriakou v. Aristotelous (1970) 1 CLR 172, Charalambides v. Hjisoteriou & Son and others (1975) 1 CLR 269, Γιαννή κ.α. v. Χριστοφόρου (1995) 1 ΑΑΔ 340, Σοφοκλή v. Λεωνίδου (1993) 1 ΑΑΔ 1003, Αθανασίου κ.α. v. Κουνούνη (1997) 1 ΑΑΔ 614, Χριστοδούλου v. Αγαθοκλέους (1997) 1 ΑΑΔ 396, Οράτη v. Παστού (2000) 1 ΑΑΔ 1787. Το Εφετείο επεμβαίνει όταν τα ευρήματα του πρωτόδικου δικαστηρίου αντιστρατεύονται είτε τη λογική των πραγμάτων, είτε συγκρούονται με άλλη αποδεκτή από το ίδιο Δικαστήριο μαρτυρία είτε διαπιστώνεται πλημμελής αξιολόγηση δεδομένων. (Βλ. **Μ. Αδαμίδης & Συνεργάτες v. Κυθρεώτης & Συνεργάτες κ.α. (2011) 1 ΑΑΔ 2106, Bullous v. Νεοφύτου κ.α. (1994) 1 ΑΑΔ 41, Χατζηπαύλου v. Κυριάκου κ.α. (2006) 1 ΑΑΔ 236, Θεοδώρου κ.α. v. Γεωργιάδη, Πολ. Εφ. 171/2009, ημερ. 10.3.2015**).»**

Εξετάσαμε με μεγάλη προσοχή τα όσα μας υπέδειξε ο ευπαιδευτος συνήγορος των Εφεσιόντων, τα όσα δηλαδή κατά τη γνώμη του επηρεάζουν την κατάληξη του Πρωτόδικου Δικαστηρίου, αναφορικά με την αξιοπιστία των άνω μαρτύρων πλην όμως δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε μαζί του. Η αξιολόγηση των όσων τέθηκαν ενώπιον του σε καμία περίπτωση δεν κρίνεται πλημμελής και η καθοδήγηση του ήταν εντός των ορθών νομολογιακών πλαισίων. Η απόρριψη της σχετικής μαρτυρίας που προέρχεται από τους Μ.Ε. και αποδοχή αυτής των Μ.Υ. κρίνεται, για τους λόγους που αυτό αναφέρει στην απόφασή του, πλήρως δικαιολογημένη και ορθή ώστε να μην υπάρχει λόγος επέμβασης μας. Το όλο εγχείρημα των Εφεσιόντων, γίνεται ακόμη πιο δύσκολο και οδηγεί την προσπάθεια τους μέσω των εξεταζόμενων λόγων Έφεσης σε αλυσιτελή αποτέλεσμα, εάν ληφθεί υπόψιν, όπως πολύ ορθά παρατήρησε και ο ευπαιδευτος συνήγορος των Εφεσιβλητών, το γεγονός ότι δεν εφεσιβλήθηκε η αποδοχή της μαρτυρίας της Μ.Υ.5, Ευρούλας Δημητρίου υπό του Πρωτοδίκου Δικαστηρίου, στην ολότητα της. Η Μ.Υ.5 κατάθεσε (βλ. Τεκμήριο 22) ότι η διαθέσιμη μέχρι το Μάρτιο του 2005 που εισήχθη στο Νοσοκομείο ήταν φυσιολογική, φρόντιζε τον εαυτό της, τα του οίκου της, διαχειριζόταν τα οικονομικά της, κυκλοφορούσε στην πόλη της Λάρνακας μόνη της είτε πεζή είτε με ταξί, δραστηριότητες που δεν χαρακτηρίζουν ή φανερώνουν άτομο που πάσχει από σοβαρής μορφής αρτηριοσκληρίωση (βλ. σελ. 29 πρωτόδικης απόφασης).

Ειδικά για την μη κατάθεση της επιδικής Διαθήκης στο Πρωτοκολλητήριο του Δικαστηρίου, το Πρωτόδικο Δικαστήριο πολύ ορθά παρατήρησε ότι αυτό δεν αποτελεί προϋπόθεση της εγκυρότητας της Διαθήκης (βλ. Άρθρο 23). Περαιτέρω, και πάλι ορθά, κατά τη γνώμη μας, αναφέρει ότι το γεγονός αυτό δεν επηρεάζει την γνησιότητα της ελεύθερης βούλησης από ένα διαθέτη αλλά ούτε δημιουργεί υποψίες στη συγκεκριμένη περίπτωση. Όσον αφορά την Μ.Υ.3, η μαρτυρία της αξιολογήθηκε από το Πρωτόδικο Δικαστήριο διεξοδικά και σ' όλες τις παραμέτρους λαμβάνοντας υπόψιν ότι αυτή ήταν μάρτυρας της Διαθήκης, θέτουσα την υπογραφή της προς τούτο. Τέλος, ούτε η μη κατάθεση του Εφεσίβλητου 2 κατά τη δίκη οδηγεί σε οποιαδήποτε ασφαλή συμπεράσματα. Ο χειρισμός της υπόθεσης επαφίεται στο συνήγορο του ο οποίος και προφανώς έκρινε ότι η μαρτυρία του δεν ήταν αναγκαία στα περιστατικά της παρούσας υπόθεσης. Δεν παρατηρούμε οτιδήποτε το μεμπτό.

Οι λόγοι 3,6 και 9-12 απορρίπτονται.

Η απόρριψη των πιο πάνω λόγων έφεσης δεν αφήνει περιθώριο επιτυχίας και του δεύτερου (2^{ου}) λόγου Έφεσης. Σύμφωνα με αυτόν η διαθέτιδα κατά τον ουσιώδη χρόνο σύνταξης, κατάρτισης και υπογραφής της διαθήκης, έπασχε από σοβαρή μορφή αρτηριοσκλήρωσης και το Πρωτόδικο Δικαστήριο έσφαλε αποφασίζοντας ότι αυτή δεν έπασχε από την άνω ασθένεια και ότι επρόκειτο περί ενός πνευματικά υγιούς προσώπου που είχε την ικανότητα να γνωρίζει τι έπραττε και να αντιλαμβάνεται τις συνέπειες των πράξεων της.

Οι Εφεσεύοντες, στηρίζουν την πιο πάνω εισήγηση τους, προβάλλοντας ότι ο πραγματικός λόγος που η διαθέτιδα υπέγραψε τη διαθήκη της, δι' εναποθέσεως του δακτυλικού της αποτυπώματος, δεν ήταν λόγω του τρέμουλου του χεριού της όπως ήταν και το εύρημα του Πρωτοδικού Δικαστηρίου, αλλά λόγω του ότι αυτή δεν αντιλαμβανότο τις συνέπειες των πράξεων της και απλά της υποδείχθηκε να θέσει το δάκτυλο της.

Όλο το οικοδόμημα, κατά την κρίση μας, στηρίζεται επί μη στέρεου εδάφους, ήτοι επί της μαρτυρίας των Μ.Ε.1, 3 και ιδιαίτερα του Μ.Ε.2 θεράποντα ιατρού. Διαφεύγει των Εφεσειόντων ότι η άνω μαρτυρία δεν έγινε αποδεκτή από το Πρωτόδικο Δικαστήριο και απερρίφθη ως αναξιόπιστη. Αναφορικά και ειδικά με τον Μ.Ε.2, να υπενθυμίσουμε ότι, όπως πολύ ορθά παρατηρεί το Πρωτόδικο Δικαστήριο, η μαρτυρία του ήταν αντιφατική. Από τη μια εξέδωσε, μεταθανάτια, στις 11.5.2005 ιατρική βεβαίωση, Τεκμήριο 4, όπου βεβαίωσε ότι η διαθέτιδα παρουσίαζε προοδευτικά επιδεινούμενη γεροντική άνοια (αρτηριοσκλήρωση). Αυτή η βεβαίωση του όμως δεν συνάδει με τις προηγούμενες ενέργειες του ως θεράποντα ιατρού της. Ως ο θεράπων ιατρός της από το 1997, όταν αυτή παρουσίασε πολλαπλό μυέλωμα, τηρούσε ιατρικό φάκελο της ο οποίος, ως δήλωσε, είναι ο δείκτης της κατάστασης της υγείας της, στον οποίον ο ίδιος αλλά και άλλοι ιατροί που κατά καιρούς την εξέτασαν κατέγραψαν τις παρατηρήσεις τους. Παρόλα ταύτα ουδεμία, έστω και κατ' ελάχιστο, καταγραφή ή αναφορά γίνεται στο φάκελο είτε από τον ίδιο είτε από άλλο ιατρό για συμπτώματα γεροντικής άνοιας (αρτηριοσκλήρωσης). Περαιτέρω το Πρωτόδικο Δικαστήριο παρατηρεί, πολύ ορθά κατά την άποψη μας, ότι η μαρτυρία σε καμία περίπτωση δεν βοήθουσε, σε διαπίστωση ότι στις 8.6.2004 που έγινε η Διαθήκη, η διαθέτιδα δεν είχε πνευματική ικανότητα ώστε να μην μπορεί να εκτελέσει τη διαθήκη της.

Απεναντίας, σύμφωνα με την αποδεκτή μαρτυρία ενώπιον του Πρωτοδικού Δικαστηρίου, η οποία προέρχεται από τους Μ.Υ.1,2,3,4 αλλά και την Μ.Υ.5, η μαρτυρία της οποίας δεν αμφισβητείται ούτε και με την παρούσα έφεση, η πνευματική κατάσταση της διαθέτιδας κατά τον ουσιώδη χρόνο σύνταξης της διαθήκης ήταν καλή, είχε σώας τας φρένας, ασκούσε ελεύθερα τη βούληση της και αντιλαμβανόταν πλήρως τις συνέπειες των πράξεων της. Η υπογραφή δε της διαθήκης έγινε κάτω από τις συνθήκες που περιγράφονται από τους Μ.Υ.1 και Μ.Υ.3, ήτοι λόγω του ότι τα χέρια της διαθέτιδας έτρεμαν και δεν μπορούσε να υπογράψει, απεφασίσθη από τον Μ.Υ.1 η εναπόθεση του δακτυλικού της αποτυπώματος στην παρουσία των δύο επιβεβαιωτών μαρτύρων και πιστοποιούντα υπαλλήλου (Μ.Υ.3), όπως καθορίζει το Άρθρο 7 του Περί Πιστοποιούντων Υπαλλήλων

Νόμου ΚΕΦ. 39. Δεν διακρίνουμε οποιοδήποτε λάθος στην προσέγγιση του Πρωτόδικου Δικαστηρίου.

Ο δεύτερος λόγος έφεσης απορρίπτεται.

Οι λόγοι Έφεσης ένα (1) και τέσσερα (4) είναι συνυφασμένοι και μπορούν να εξεταστούν μαζί. Σύμφωνα με αυτούς εσφαλμένη είναι η κρίση του Πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι η επίδικη Διαθήκη ημερ. 8.6.2004 είναι έγκυρη, συντάχθηκε νομότυπα (1^{ος} λόγος) και ότι η πιστοποίηση της υπογραφής της διαθέτιδας από την πιστοποιούσα υπάλληλο πληρούσε όλα τα κριτήρια και προϋποθέσεις που καθορίζει ο περί των Πιστοποιούντων Υπαλλήλων Νόμος ΚΕΦ. 39 (4^{ος} λόγος).

Σύμφωνα με την ευπαίδευτο συνήγορο του Εφεσείοντα είναι λανθασμένη η ερμηνεία του Άρθρου 2 του Περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμου και ειδικά της ερμηνείας της προσυπογραφής, δίδοντας της μια διασταλτική ερμηνεία. Επίσης, εισηγήθηκε ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, θα έπρεπε να είχε αναγραφεί επί της διαθήκης συγκεκριμένος τύπος επιβεβαίωσης, δηλώνοντας ότι η διαθήκη αναγνώσθηκε στην διαθέτιδα και ότι αυτή κατανόησε πλήρως το περιεχόμενο της. Ακόμη, ότι το Πρωτόδικο Δικαστήριο παραγνώρισε ότι πρόκειται περί μιας «ύποπτης» διαθήκης, εφόσον αντί υπογραφής της, επιλέγηκε η μέθοδος της εναπόθεσης του δακτυλικού αποτυπώματος. Ειδικότερα για τον τέταρτο (4^ο) λόγο Έφεσης προβλήθηκε ότι εσφαλμένα το Πρωτόδικο Δικαστήριο κατέληξε ότι η πιστοποιούσα υπάλληλος ήταν προσωπικά γνωστή με τη διαθέτιδα και ότι λανθασμένα ερμήνευσε την **Αντωνίου ν. Χριστοδούλου (2003) 1 Α.Α.Δ. 183**.

Το Άρθρο 23 του Περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμου ΚΕΦ. 195 προβλέπει:

«23. Καμιά διαθήκη δεν είναι έγκυρη, εκτός αν είναι γραπτή και εκτελεστεί σύμφωνα με τον πιο κάτω τρόπο, δηλαδή-

(α) υπογράφεται στο κάτω μέρος ή στο τέλος της από το διαθέτη, ή από άλλο που ενεργεί για το διαθέτη, στην παρουσία του διαθέτη και με εντολή του και

(β) η υπογραφή αυτή τίθεται ή αναγνωρίζεται από το διαθέτη στην παρουσία δύο ή περισσότερων μαρτύρων που παρίστανται ταυτόχρονα και

(γ) οι μάρτυρες αυτοί επιβεβαιώνουν και προσυπογράφουν τη διαθήκη στην παρουσία του διαθέτη και στην παρουσία αλλήλων, αλλά κανένας τύπος επιβεβαίωσης δεν είναι αναγκαίος και

(δ) αν η διαθήκη αποτελείται από περισσότερα από ένα φύλλο χαρτιού, κάθε φύλλο υπογράφεται ή μονογράφεται από ή για λογαριασμό του διαθέτη και των μαρτύρων.»

Το Πρωτόδικο Δικαστήριο έχοντας υπόψιν το σύνολο της αποδεκτής μαρτυρίας ενώπιον του προχώρησε και εξέτασε τη Διαθήκη (Τεκμήριο 3) και κατάληξε ότι «.., στην όψη της φαίνεται ότι έχει καταρτισθεί δεόντως και νομότυπα. Υπάρχει μάλιστα και ο σχετικός τύπος επιβεβαίωσης (attestation clause) της υπογραφής της διαθέτιδας από τους επιβεβαιωτές μάρτυρες και από πιστοποιούσα υπάλληλο και οι υπογραφές επί αυτής είναι όπως προβλέπει ο νόμος. Κατ' αυτόν τον τρόπο τυγχάνει πλήρους εφαρμογής το τεκμήριο της δέουσας κατάρτισης και κανονικότητας της διαθήκης».

Συμφωνούμε πλήρως με τις διαπιστώσεις του Πρωτόδικου Δικαστηρίου όπως συμφωνούμε πλήρως και με την κατάληξη του ότι:

«Το ανήμπορο πρόσωπο να υπογράψει λόγω προβλήματος στα χέρια του ή στα δάκτυλα του εντάσσεται στο ανίκανο πρόσωπο να υπογράψει το όνομα του που αναφέρεται στην ερμηνεία του όρου «υπογράφω» του άρθρου 2 του περί Ερμηνείας Νόμου, Κεφ. 1 και περιλαμβάνει το αποτύπωμα, καθότι η λέξη ανίκανο στον εν λόγω όρο σίγουρα δεν μπορεί να έχει την έννοια του πνευματικά μη υγιή αλλά του πράγματι ανίκανου προσώπου να υπογράψει λόγω σωματικής αναπηρίας. Έτσι, ένα ανήμπορο πρόσωπο που δεν μπορεί να υπογράψει το όνομα του και είναι πνευματικά υγιές, μπορεί να θέσει το δακτυλικό του αποτύπωμα αντί της υπογραφής του ονόματος του και για αυτό το γεγονός δεν απαιτείται να γίνει ειδική επιβεβαίωση ή ειδική σημείωση προς τούτο από οποιονδήποτε. Στη

προκείμενη περίπτωση υπήρξε επιπλέον και επιβεβαίωση του γεγονότος αυτού από πιστοποιούσα υπάλληλο.»

Στο Άρθρο 2 του Περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμου ΚΕΦ. 195 όπου ερμηνεύονται οι λέξεις «υπογραφή» και «να υπογράψει» αναφέρεται όπως, ρητά το ίδιο αναφέρει, σε «αναλφάβητα πρόσωπα» και όχι σε ανίκανο πρόσωπο λόγω σωματικής ή άλλως πως ανικανότητα να υπογράψει τη διαθήκη στη δεδομένη στιγμή. Πολύ ορθά, συνεπώς, επιλέγηκε, στα περιστατικά της παρούσας υπόθεσης, η εναπόθεση του δακτυλικού αποτυπώματος της διαθέτιδας λόγω τρέμουλου που παρουσιάζαν τα χέρια και δεδομένου ότι αυτή δεν ήταν αναλφάβητο πρόσωπο. Η δε εναπόθεση ως άνω, έγινε παρουσία των δύο επιβεβαιωτών μαρτύρων αλλά και της πιστοποιούσας υπαλλήλου, όλων ταυτόχρονα παρισταμένων. Όσον αφορά το γεγονός ότι η διαθέτιδα ήταν πρόσωπο γνωστό στην πιστοποιούσα υπάλληλο πλην του ότι πιστοποιείται από την πιστοποιούσα υπάλληλο, ως καταγράφεται στην πιστοποίηση της, αποδεικνύεται και από την αποδεκτή μαρτυρία των Μ.Υ.1 και Μ.Υ.3 η οποία βεβαίωνε ότι οι δύο ήταν γνώριμες από προηγούμενη πιστοποίηση της υπογραφής της και ότι η ίδια η διαθέτιδα επέλεξε τη συγκεκριμένη πιστοποιούσα υπάλληλο «διότι την γνώριζε προσωπικά από το παρελθόν». Συνεπώς η εισήγηση ότι η πιστοποιούσα υπάλληλος δεν γνώριζε τη διαθέτιδα δεν μπορεί να επιτύχει. Δεν μπορεί να επιτύχει και η εισήγηση ότι επί της διαθήκης θα έπρεπε να αναγραφεί συγκεκριμένος τύπος επιβεβαίωσης ότι η διαθήκη ανεγνώσθη στη διαθέτιδα και ότι αυτή κατανόησε πλήρως το περιεχόμενο της σύμφωνα με τον Κανονισμό 16, των Περί Διαχειρίσεως Κληρονομιών Κανονισμοί του 1995, εφόσον αυτή ήταν αναλφάβητη. Με όλο το σεβασμό προς τον ευπαίδευτο συνήγορο κάτι τέτοιο δεν προέκυψε από την αποδεκτή μαρτυρία. Αντίθετα, η μαρτυρία του Μ.Υ.1 η οποία έγινε αποδεκτή από το Πρωτόδικο Δικαστήριο εισηγείται ότι η διαθέτιδα μπορούσε να διαβάσει γραπτό κείμενο. Συνεπώς δεν τίθεται θέμα εφαρμογής οποιουδήποτε κανόνα περί αναγραφής επιβεβαίωσης ανάγνωσης του περιεχομένου της διαθήκης, επ' αυτής. Ούτε ασφαλώς επρόκειτο περί ύποπτης διαθήκης, ως η εισήγηση των Εφεσιόντων, λόγω του τρόπου που επιλέγηκε να υπογράψει η διαθέτιδα τη διαθήκη της. Εξηγήθηκαν ενώπιον του Πρωτόδικου Δικαστηρίου από τους μάρτυρες υπεράσπισης οι αναφερθέντες πιο πάνω λόγοι επιλογής αυτού του τρόπου και η «υπογραφή» της τέθηκε ενώπιον πιστοποιούσας υπαλλήλου σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, η οποία την γνώριζε προσωπικά. Συνεπώς δεν υπήρχε οτιδήποτε ενώπιον του Πρωτόδικου Δικαστηρίου ώστε αυτό να εξετάσει οτιδήποτε το «ύποπτο».

Οι λόγοι Έφεσης 1 και 4 απορρίπτονται.

Με τον πέμπτο (5^ο) λόγο Έφεσης, προσβάλλεται ως εσφαλμένη η υπό του Πρωτόδικου Δικαστηρίου κατάληξη, ότι η απουσία από το εδώλιο του μάρτυρος, της δεύτερης επιβεβαιωτού μάρτυρος της διαθήκης δεν ήταν απαραίτητη και ότι το γεγονός αυτό δεν δημιουργεί υποψίες.

Η άλλη πλευρά, εισηγήθηκε ότι η μη κλήση της δεύτερης επιβεβαιωτού μάρτυρας ήταν νομική επιλογή και στηρίζετο στο γεγονός ότι η μαρτυρία της ήταν αχρείαστη υπό τις περιστάσεις και εκ του περισσού. Περαιτέρω, ότι η υπογραφή της δεύτερης επιβεβαιωτού μάρτυρας ανεγνώρισθη από τους Μ.Υ.1 και Μ.Υ.3 ως η κα Νίκη Κωνσταντινίδου και αντιστρέφοντας την εισήγηση πρόβαλε το ερώτημα γιατί δεν την κάλεσε η πλευρά των Εφεσιόντων να καταθέσει.

Το Πρωτόδικο Δικαστήριο αντιμετώπισε το θέμα ως ακολούθως:

«..... Η απουσία από το εδώλιο του μάρτυρος της δεύτερης επιβεβαιωτή μάρτυρα στην διαθήκη κας Νίκης Κωνσταντινίδου ενόψει της νομολογίας που υπάρχει στο ζήτημα αυτό κρίνω ότι δεν ήταν απαραίτητη.....»

Εξετάσαμε με προσοχή όλα όσα σχετικά τέθηκαν ενώπιον μας και κρίνουμε ότι ούτε αυτός ο λόγος μπορεί να επιτύχει. Δεδομένης της πλήρωσης των προϋποθέσεων που τίθενται εις το Άρθρο 23 του ΚΕΦ. 195 που αφορούν την εγκυρότητα Διαθήκης και το τεκμήριο που δημιουργείται, υπέρ της ορθής εκτέλεσης της Διαθήκης με βάση την αρχή *omnia praesumuntur vite esse acta*, (όλα έχουν γίνει ορθά και νομότυπα) και το οποίο δεν

ανετράπηκε στην παρούσα υπόθεση, η μη κλήση της άνω μάρτυρος δεν παρουσιάζει οποιοδήποτε πρόβλημα ή συνάγεται οποιοδήποτε ασφαλές συμπέρασμα προς όφελος των Εφεσιόντων, ούτε δημιουργεί οποιεσδήποτε υπόνοιες αναφορικά με το κύρος της διαθήκης. Σημειώνεται ότι η ως άνω δεύτερη μάρτυρας της διαθήκης, σύμφωνα με την δοθείσα μαρτυρία, είναι γνωστή δικηγόρος που ασκεί το επάγγελμα της εις Λάρνακα και συνεπώς εάν επιθυμούσαν οι Εφεσιόντες την παρουσία της στο Δικαστήριο δεν είχαν παρά να την καλέσουν (κλητεύσουν) προς τούτο.

Με τον έβδομο (7^ο) λόγο προσβάλλεται ως λανθασμένη η κρίση του Πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι το βάρος της απόδειξης ότι η διαθήκη ήταν πνευματικά ανίκανη (στο Εφετήριο αναφέρεται «ικανή») εβάρυνε τους Εφεσιόντες/Ενάγοντες σε αντίθεση με τη νομική αρχή ότι σε ορισμένες περιπτώσεις το βάρος μετατίθεται επί των όμων της άλλης πλευράς να αποδείξει ότι η διαθήκη ήταν πνευματικά υγιής.

Οι Εφεσιόντες στηρίζουν τον πιο πάνω λόγο στο ότι η διαθήκη στην όψη της (on the face) δεν είναι καταρτισμένη κανονικά και είναι ασυνήθης (the form is irregular and unusual) και αυτό διότι η υπογραφή της διαθήκης έγινε με το σημείο της (αποτύπωμα) και επίσης ότι δεν υπάρχει σ' αυτήν ο τύπος επιβεβαίωσης, ότι το περιεχόμενο της διαθήκης της ανεγνώσθη και έγινε κατανοητό από τη διαθήκη. Επίσης, ισχυρίζονται ότι η διαθήκη έπασχε από μιας σοβαρής μορφής καρκίνου και μετά παρουσίασε άνοια και αρτηριοσκληρώση και συνεπώς η πιο πάνω αρχή δεν έχει έρεισμα.

Με όλο το σεβασμό προς τον ευπαίδευτο συνήγορο των Εφεσιόντων, όπως ήδη έχουμε προαναφέρει, η διαθήκη καθ' όλους τους ουσιώδεις χρόνους κρίθηκε πνευματικά υγιής. Η ασθένεια του πολλαπλού μυελώματος, μορφή καρκίνου σύμφωνα με την αποδεκτή μαρτυρία ενώπιον του Πρωτόδικου Δικαστηρίου, είναι παθολογική ασθένεια μη επηρεάζουσα την πνευματική υγεία του ασθενούς.

Όσον αφορά το υπόλοιπο μέρος της εισήγησης, επαναλαμβάνουμε ότι συμφωνούμε με το εύρημα του Πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι «η επίδικη Διαθήκη στην όψη της φαίνεται ότι έχει καταρτιστεί δεόντως και νομότυπα. Υπάρχει μάλιστα και ο σχετικός τύπος επιβεβαίωσης (attestation clause) της υπογραφής της διαθήκης από τους επιβεβαιωτές μάρτυρες και από πιστοποιούσα υπάλληλο και οι υπογραφές επί αυτής είναι όπως προβλέπει ο νόμος. Κατ' αυτόν τον τρόπο τυγχάνει πλήρους εφαρμογής το τεκμήριο της δέουσας κατάρτισης και κανονικότητας της διαθήκης.».

Στο σύγγραμμα **WILLIAMS ON WILLS, Fourth Edition, σελ. 85** κάτω από τον τίτλο «**PRESUPTION OF DUE EXECUTION**» διαβάζουμε τα ακόλουθα:

«The Presumption. If a will, on the face of it, appears to be duly executed, the presumption is in favour of due execution, applying the principle omnia praesumuntur rite esse acta. The force of the presumption varies with the circumstances. If the will is entirely regular in form, it is very strong, but if the form is irregular and unusual the maxim does not apply with the same force. If the witnesses are entirely ignorant of the details of the execution the presumption is the same. If they profess to remember and state that the will was not duly executed, and this negative evidence is not rebutted by showing that the witnesses are not to be credited, or, taking their statement of the facts, that their memories are defective, the will must be pronounced against. The court does not require direct affirmative evidence of due execution.

Attestation Clause. Where there is a proper attestation clause, even though the witnesses have no recollection of having witnessed the will, the presumption applies. In the absence of such a clause a will which on the face of it is duly executed is accepted, although no evidence is forthcoming. Where there is such a clause, the court requires the strongest evidence before deciding that the will was not duly executed.

Evidence Rebutting Presumption. This must be positive and reliable and the court must not give undue weight to the circumstances on which the presumption is founded and on the other hand must not lose sight of them. The burden of proving due execution, whether by presumption or by positive evidence rests on the propounder. The direct

evidence of other attesting witnesses unless discounted rebuts the presumption and the evidence of one of the witnesses has been held to do so."

(Οι υπογραμμίσεις είναι δικές μας)

Σε δική μας ελεύθερη μετάφραση:

«Το τεκμήριο: Αν μια διαθήκη, στην όψη της, φαίνεται να έχει δεόντως καταρτισθεί, υπάρχει τεκμήριο υπέρ της δέουσας κατάρτισης, κατ' εφαρμογήν της αρχής omnia praesumuntur rite esse acta. Η δύναμη του τεκμηρίου ποικίλλει ανάλογα με την περίπτωση. Αν η διαθήκη συνάδει πλήρως με το τύπο, το τεκμήριο είναι πολύ δυνατό, αλλά αν είναι αντικανονική ή ασυνήθιστη, τότε η πιο πάνω αρχή δεν έχει εφαρμογή με την ίδια δύναμη. Αν οι μάρτυρες αγνοούν τελείως τις λεπτομέρειες κατάρτισης της διαθήκης, το τεκμήριο είναι το ίδιο. Αν όμως ισχυρίζονται ότι θυμούνται και δηλώνουν ότι η διαθήκη δεν έχει καταρτισθεί δεόντως, και αυτή η αρνητική μαρτυρία δεν αντικρουστεί με τρόπο που να δείχνει ότι οι μάρτυρες δεν πρέπει να γίνουν πιστευτοί ή δεχόμενοι τη δήλωση τους ως προς τα γεγονότα, ότι οι μνήμες τους είναι ελαττωματικές, τότε θα πρέπει να κηρυχθεί άκυρη η διαθήκη. Το δικαστήριο δεν απαιτεί άμεση θετική μαρτυρία περί της δέουσας κατάρτισης.

Τύπος Επιβεβαίωσης. Όπου υπάρχει ένας κανονικός τύπος επιβεβαίωσης, και αν ακόμα οι μάρτυρες δεν έχουν καλή μνήμη ότι ήταν μάρτυρες στη διαθήκη, το τεκμήριο επίσης τυγχάνει εφαρμογής. Στην απουσία τέτοιου τύπου επιβεβαίωσης, μια διαθήκη η οποία στην όψη της φαίνεται να έχει δεόντως καταρτισθεί γίνεται αποδεκτή, και αν ακόμα δεν υπάρχει μαρτυρία. Όπου υπάρχει τέτοιος τύπος επιβεβαίωσης, το δικαστήριο απαιτεί την πιο δυνατή μαρτυρία προτού καταλήξει ότι η διαθήκη δεν έχει δεόντως καταρτισθεί.

Μαρτυρία που να αντικρούει το τεκμήριο. Αυτή πρέπει να είναι θετική και βάσιμη και το δικαστήριο δεν πρέπει να δίδει υπέρμετρη βαρύτητα στις περιστάσεις στις οποίες βασίζεται το τεκμήριο αλλά από την άλλη δεν πρέπει να τις αγνοεί τελείως. Το βάρος απόδειξης της δέουσας κατάρτισης, είτε με βάση το τεκμήριο είτε με θετική μαρτυρία, είναι στον προβάλλοντα τη διαθήκη. Η άμεση μαρτυρία των δύο επιβεβαιωτών μαρτύρων εκτός αν απορριφθεί, ανατρέπει το τεκμήριο και η μαρτυρία ενός από τους μάρτυρες αποφασίστηκε ότι ήταν επίσης αρκετή.»

(βλ. **Γεωργία Π. Κάτζη διά του πληρεξουσίου αντιπροσώπου της Παναγιώτη Κάτζη κ.α. ν. Αλέξανδρου Πατσαλίδη εκτελεστή της Διαθήκης της αποβιωσάσης Θεοδούλας Σάββα Τσεντή (2007) 1 Α.Α.Δ. 958**)

Εις την παρούσα υπόθεση ουδέν αποδεκτό στοιχείο τέθηκε από τους Εφεσείοντες/Ενάγοντες που να καταδεικνύει έστω και κατ' ελάχιστον ανικανότητα της διαθέτιδας ώστε να μετατεθεί το βάρος απόδειξης και συνεπώς το Πρωτόδικο Δικαστήριο ορθά ενήργησε στα περιστατικά της παρούσας υπόθεσης.

Ο λόγος έφεσης αρ. 7 απορρίπτεται.

Ο όγδοος (8^{ος}) λόγος Έφεσης, επίσης θα πρέπει να απορριφθεί ως εντελώς αβάσιμος, καθότι στηρίζεται επί της υποθέσεως ότι θα έπρεπε να κριθεί από το Πρωτόδικο Δικαστήριο ότι τα συναφή με την υπογραφή και πιστοποίηση της Διαθήκης γεγονότα όπως και η πνευματική κατάσταση της διαθέτιδας ήταν ασυνήθιστα με αποτέλεσμα η Διαθήκη να θεωρείται ασυνήθιστη. Το τι έχει αποφασίσει το Πρωτόδικο Δικαστήριο τα έχουμε αναφέρει νωρίτερα στην απόφαση μας και αυτά κρίθηκαν ορθά και συνεπώς δεν θα ήταν ορθό να εμπλακούμε σε θεωρητικές εξετάσεις του εγειρόμενου θέματος, το οποίο αφορά την έκταση εφαρμογής της αρχής ότι «αν μια διαθήκη στην όψη της φαίνεται να έχει δεόντως καταρτισθεί υπάρχει τεκμήριο υπέρ της δέουσας κατάρτισης» και συγκεκριμένα κατά πόσο η αρχή αυτή είναι απόλυτη και ανελαστική.

Με τον τελευταίο λόγο Έφεσης (13^{ος}) ως έχει αναφερθεί προσβάλλεται ως λανθασμένη η διαταγή του Πρωτόδικου Δικαστηρίου με την οποία επιβαρύνονται με τα έξοδα προσωπικά οι Εφεσείοντες/Ενάγοντες αντί αυτά να πληρωθούν από την περιουσία.

Ο ευπαίδευτος συνήγορος για τους Εφεσείοντες υποστήριξε το λόγο αυτό προβάλλοντας ότι οι Εφεσείοντες προωθώντας πρωτόδικα την αγωγή δεν ενήργησαν

κακόβουλα και επιπόλαια, χωρίς την ύπαρξη συζητήσιμης υπόθεσης. Πρόσθετα αναφέρθηκε σε αριθμό ημερομηνιών κατά τις οποίες οι Εφεσίβλητοι/Εναγόμενοι ζήτησαν αναβολή ακολουθώντας με τον τρόπο αυτό μια αναβλητική πορεία στην εκδίκαση της υπόθεσης.

Αντίθετη είναι η εισήγηση του ευπαίδευτου συνηγόρου για τους Εφεσίβλητους, ο οποίος πρόβαλε ότι κανένας λόγος δεν συνέτρεχε ώστε το Πρωτόδικο Δικαστήριο να αποκλίνει από τον Κανόνα ότι τα έξοδα ακολουθούν το αποτέλεσμα, όμως στις διαθήκες μπορεί να δοθούν έξοδα από την περιουσία αν η αγωγή είναι εύλογη.

Η επιδίκαση εξόδων, είναι θέμα διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου και το Ανώτατο Δικαστήριο επεμβαίνει μόνο αν η εξουσία ασκήθηκε έκδηλα λανθασμένα ή με παράνομο τρόπο. Στην παρούσα υπόθεση το Πρωτόδικο Δικαστήριο ακολούθησε τον Κανόνα ότι τα έξοδα ακολουθούν το αποτέλεσμα. Εξετάσαμε τα όσα μας υπέδειξε ο ευπαίδευτος συνήγορος των Εφεσεϊόντων και είναι η κρίση μας ότι η απόφαση του Πρωτόδικου Δικαστηρίου παρέμεινε μέσα στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειας του και δεν βλέπουμε λόγο να την μεταβάλουμε, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψιν ότι η προσαχθείσα μαρτυρία ενώπιον του Πρωτόδικου Δικαστηρίου από τους Εφεσεϊόντες/Ενάγοντες κρίθηκε κακόπιστη και αντιφατική, αξιολόγηση που επιβεβαιώθηκε και από μας.

Ενόψει όλων των πιο πάνω λόγων η Έφεση απορρίπτεται με €2.500 έξοδα πλέον Φ.Π.Α. εναντίον των Εφεσεϊόντων.

[ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ v. ΚΕΝΔΕΑ Α. ΣΕΡΓΗ , ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΦΕΣΗ ΑΡ. 294/2011 , 15 Φεβρουαρίου 2017](#)

1.1.1.2 Υπόθεση

Δικαιοδοσία Δικαστηρίων — Καθ' ύλη δικαιοδοσία των Κυπριακών Δικαστηρίων σε θέματα διαδοχής — Αποβιώσας που είχε την κατοικία του (domicile) στην Κύπρο είχε καταθέσει στο εξωτερικό στο όνομά του αλλά με την αναφορά ότι ήσαν "εν καταπιστεύματι" για φιλανθρωπικό ίδρυμα, που κατά τον ισχυρισμό των διαχειριστών της περιουσίας του ήταν ανύπαρκτο — Κατά πόσο το Κυπριακό Δικαστήριο είχε αρμοδιότητα να επιληφθεί θεμάτων που αφορούσαν τις καταθέσεις αυτές — Οι ζητούμενες θεραπείες έχουν σημασία στο θέμα της ύπαρξης ή μη αρμοδιότητας του Δικαστηρίου — Είναι δυνατόν το Δικαστήριο να έχει αρμοδιότητα σχετικά με ορισμένες θεραπείες και να μην έχει σχετικά με άλλες.

Διαδοχή — Αποβιώσας που είχε την κατοικία του (domicile) στην Κύπρο είχε καταθέσει στο εξωτερικό στο όνομά του αλλά "εν καταπιστεύματι" για κάποιο φιλανθρωπικό ίδρυμα — Τα Κυπριακά Δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα να επιληφθούν θεμάτων αναφορικά με τη διαδοχή στα χρήματα αυτά — Άρθρα 4, 5 και 13 του περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμου, Κεφ. 195.

Ο Φώτης Στεφάνου πέθανε στις 5.2.86 στην Λεμεσό, χωρίς να αφήσει έγκυρη διαθήκη, και έχοντας την μόνιμη κατοικία του (domicile) στην Κύπρο. Είχε ζήσει πολλά χρόνια στις ΗΠΑ όπου είχε καταθέσει εκατοντάδων χιλιάδων δολαρίων στο όνομά του με την προσθήκη όμως μετά από αυτό της εξής φράσης: "εν καταπιστεύματι δια το Φώτιο Ίδρυμα-Ακαδημία Αθηνών, Ελλάς". Οι εφεσίβλητοι υπό την ιδιότητά τους σαν διαχειριστών της περιουσίας του αποβιώσαντος, κίνησαν αγωγή εναντίον της εφεσεϊούσας Ακαδημίας Αθηνών, με την οποία ζητούσαν τις εξής θεραπείες: (i) διάταγμα που να απαγορεύει στην εφεσεϊούσα ή στους αντιπροσώπους της από του να επεμβαίνει με οποιοδήποτε τρόπο ή να αξιολογεί οποιοδήποτε ποσό από την περιουσία του αποβιώσαντος που ήταν κατατεθειμένο σε διάφορες τράπεζες των ΗΠΑ· (ii) δήλωση ότι οι εφεσίβλητοι σαν διαχειριστές της περιουσίας του αποβιώσαντος ήσαν οι αποκλειστικοί δικαιούχοι όλης της περιουσίας αυτού οποιοδήποτε ευρισκόμενης, (iii) δήλωση και/ή απόφαση του Δικαστηρίου ότι η αξίωση της εφεσίβλητης επί της κινητής περιουσίας του αποβιώσαντος δυνάμει υποτιθέμενης διαθήκης είναι ανυπόστατη και άκυρη, (iv) δήλωση ότι το φερόμενο ως ίδρυμα υπό την επωνυμία Φώτιο Ίδρυμα-Ακαδημία Αθηνών, ήταν ανύπαρκτο, άκυρο και ή ότι δεν είχε δικαίωμα να

αξιοί οποιοδήποτε δικαίωμα πάνω στην περιουσία του αποβιώσαντος, και (ν) αποζημιώσεις για παράνομη επέμβαση και παρεμπόδιση των εφεσιβλήτων στην διαχείριση της περιουσίας του αποβιώσαντος.

Ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου εγέρθηκε θέμα αρμοδιότητός του να εκδικάσει την υπόθεση σύμφωνα με τους περί Δικαστηρίων Νόμους. Η εφεσείουσα ισχυρίστηκε ότι το επίδικο θέμα αφορούσε το κατά πόσο ο αποβιώσας είχε αποξενώσει μέρος της περιουσίας του, δηλαδή τις επίδικες καταθέσεις, κατά την διάρκεια της ζωής του ή όχι, διαφορά που δεν είχε καμιά σχέση με ζητήματα διαδοχής στην περιουσία του αποβιώσαντος και που δεν ενέπιπτε στην αρμοδιότητα των Κυπριακών Δικαστηρίων. Οι εφεσίβλητοι ισχυρίστηκαν ότι το θέμα διεπόταν από τα άρθρα 4, 5 και 13 του περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμου, Κεφ. 195, και ότι, εφόσον ο αποβιώσας είχε την μόνιμη κατοικία του (domicile) στην Κύπρο, τα Κυπριακά Δικαστήρια είχαν αρμοδιότητα. Το πρωτόδικο Δικαστήριο αποφάσισε υπέρ των εφεσιβλήτων, χωρίς να κάμει διάκριση σχετικά με τις διάφορες αιτούμενες θεραπείες.

Αποφασίσθηκε ότι:

(α) Σε μια υπόθεση είναι ενδεχόμενο ορισμένες από τις θεραπείες που ζητούνται να εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, και ορισμένες να μην εμπίπτουν. Στην προκειμένη περίπτωση, η θεραπεία (i) δεν ενέπιπτε στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, διότι με αυτήν επιζητείτο στην πραγματικότητα η έκδοση απαγορευτικού διατάγματος που να αναφέρεται σε πράξεις που θα εγίνοντο στο εξωτερικό από μη κάτοικο Κύπρου. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν είχε αρμοδιότητα να εκδικάσει την εν λόγω ζητούμενη θεραπεία.

(β) Αναφορικά με τις υπόλοιπες ζητούμενες θεραπείες, το Δικαστήριο είχε καθ' ύλην και τόπο αρμοδιότητα, διότι αυτές αφορούσαν στα ισχυριζόμενα δικαιώματα των διαχειριστών στην περιουσία του αποβιώσαντα, σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμου, Κεφ. 195.

Η έφεση επιτράπηκε εν μέρει χωρίς έξοδα.

[ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, ΝΟΜΙΜΩΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΜΕΝΟΥ v. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Σ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ , Πολιτική Έφεση Αρ. 8900 , 17 Ιουνίου 1994](#)

1.2 Άρθρο 5 - Ρύθμιση διαδοχής σε κληρονομιά

1.2.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου

1.2.1.1 Υπόθεση

ΝΙΚΟΛΑΤΟΣ, Π.: Στις 7.9.1992, απεβίωσε, στη Σαουδική Αραβία, ο Mohammad Saghir Khan (στη συνέχεια ο αποβιώσας), αφήνοντας, μεταξύ άλλων, ακίνητη περιουσία στην Πάφο και κινητή περιουσία στην Κύπρο. Ο αποβιώσας άφησε, επίσης, περιουσία στο εξωτερικό.

Από την ημερομηνία του θανάτου του, έλαβαν χώρα διάφορες διαδικασίες, τόσο στην Κύπρο, όσο και στο εξωτερικό, αναφορικά με την κληρονομική διαδοχή. Στην Κύπρο είχαν λάβει χώρα τέτοιες διαδικασίες, στο Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας και στο Επαρχιακό Δικαστήριο Πάφου.

Στην Αγωγή 1259/99, αναφορικά με την οποία καταχωρήθηκαν οι δύο υπό εκδίκαση εφέσεις, οι Ενάγοντες, Εφεσείοντες (στη συνέχεια οι Ενάγοντες) στην Πολιτική Έφεση 259/2013, ισχυρίζονταν ότι ο αποβιώσας απεβίωσε χωρίς οποιουδήποτε νόμιμους κληρονόμους και είχε την κατοικία του, με τη νομική έννοια (domicile), στο Πακιστάν, όπου ήταν η κατοικία καταγωγής του (domicile of origin), την οποία ουδέποτε απώλεσε και, ως εκ τούτου, η κινητή του περιουσία, περιλαμβανομένης και αυτής που βρίσκεται στην Κύπρο,

θα έπρεπε να περιέλθει, δυνάμει κληρονομικής διαδοχής, στο Κράτος του Πακιστάν, ως νόμιμο κληρονόμο του αποβιώσαντα, υπό μορφή bona vacantia (δηλαδή περιουσία που περιέρχεται στο Κράτος όταν κάποιος αποβιώσει, χωρίς διαθήκη και χωρίς νόμιμους κληρονόμους). Οι Ενάγοντες ισχυρίζονταν ότι οι Εναγόμενοι 1 και 2, Εφεσείοντες στην Πολιτική Έφεση 260/13 (στη συνέχεια οι Εναγόμενοι 1 και 2), δολίως παρέστησαν, κατά καιρούς, και με διάφορους τρόπους ότι έχουν εξ αίματος συγγένεια με τον αποβιώσαντα, ενώ αυτό δεν ήταν αληθές.

Οι Εναγόμενοι 1 και 2 ισχυρίζονταν ότι είναι οι μόνοι ή οι πλησιέστεροι εξ αίματος συγγενείς του αποβιώσαντος, με αποτέλεσμα να δικαιούνται σε όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία του.

Μετά την έγερση της προαναφερόμενης αγωγής, προστέθηκε ως Εναγόμενος 3, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, υπό την ιδιότητα του ως προσωρινός διαχειριστής της περιουσίας του αποβιώσαντος, δυνάμει δικαστικού διατάγματος, ημερομηνίας 16.12.1998 (στη συνέχεια ο τρίτος Εναγόμενος). Αποτελούσε θέση του Γενικού Εισαγγελέα ότι, ο αποβιώσας, κατά τον χρόνο του θανάτου του, είχε τη μόνιμη του κατοικία, δυνάμει δικής του επιλογής (domicile of choice) στην Κύπρο και ότι, εν πάση περιπτώσει, ο μόνος κληρονόμος του αποβιώσαντος ήταν η Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία δικαιούται την περιουσία του, με βάση την Κυπριακή Νομοθεσία, ως bona vacantia.

Μετά από μακράν ακροαματική διαδικασία και αφού το πρωτόδικο Δικαστήριο έκαμε αξιολόγηση της μαρτυρίας και ευρήματα, και αφού ανέλυσε εν εκτάσει τη νομική πτυχή του θέματος και παρατήρησε ότι τα βασικά σημεία που είχε να αποφασίσει ήταν, πρώτον, το ζήτημα της μόνιμης κατοικίας (domicile) του αποβιώσαντος κατά τον χρόνο του θανάτου του και, δεύτερον, το κατά πόσον οι Εναγόμενοι 1 και 2 ήταν, εξ αίματος, οι πλησιέστεροι συγγενείς του αποβιώσαντος, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, κατά τον χρόνο του θανάτου του, η μόνιμη κατοικία του αποβιώσαντος (domicile) ήταν η Κύπρος, ότι ο αποβιώσας, κατά τον χρόνο του θανάτου του δεν κατέλειπε οποιανδήποτε διαθήκη ή πρόσωπο που συγγενεύει με αυτόν μέχρι του έκτου βαθμού συγγένειας και, επομένως, ότι ο μόνος νόμιμος δικαιούχος, τόσο της ακίνητης όσο και της κινητής του περιουσίας στην Κύπρο, ως bona vacantia, ήταν η Κυπριακή Δημοκρατία. Κατά συνέπεια, εξέδωσε απόφαση ως ήταν η ανταπαίτηση του Εναγόμενου 3, εξ ανταπαίτησεως Ενάγοντα. Η απαίτηση των Εναγόντων και η ανταπαίτηση των Εναγομένων 1 και 2 απορρίφθηκαν. Ενόψει της φύσης της υπόθεσης, το πρωτόδικο Δικαστήριο έδωσε οδηγίες όπως τα έξοδα όλων των πλευρών, όπως θα υπολογίζονταν από τον Πρωτοκολλητή, καταβληθούν από την περιουσία του αποβιώσαντος.

Θεωρούμε σκόπιμο να παρατηρήσουμε ότι, αναφορικά με την ακίνητη περιουσία του αποβιώσαντος στην Κύπρο, δεν υπήρξε ουσιαστική αμφισβήτηση, ότι το ζήτημα της κληρονομικής διαδοχής, αναφορικά με αυτήν, θα έπρεπε να κριθεί στη βάση του Δικαίου της Κυπριακής Δημοκρατίας (lex situs).

Με την Έφεση ΠΕ259/13, οι Ενάγοντες αμφισβητούν την ορθότητα της πρωτόδικης απόφασης με τέσσερις λόγους έφεσης, οι οποίοι περιλαμβάνουν ότι εσφαλμένα, το πρωτόδικο Δικαστήριο, έκρινε ότι ο αποβιώσας, κατά τον χρόνο του θανάτου του, είχε τη μόνιμη κατοικία του στην Κύπρο, ως κατοικία επιλογής, ότι εσφαλμένα, το πρωτόδικο Δικαστήριο, βασίστηκε στο Τεκμήριο 389, που είναι επιστολή ημερομηνίας 6.10.1992, από τον πρώτο Εναγόμενο προς τον Πρέσβη του Πακιστάν και η οποία αφορούσε σε, κατ' ισχυρισμό, πρόθεση του αποβιώσαντα να ζήσει το υπόλοιπο της ζωής του και να ταφεί στην Κύπρο, ότι εσφαλμένα, το πρωτόδικο Δικαστήριο, έκρινε ότι την κινητή περιουσία του αποβιώσαντος δικαιούτο ο Εναγόμενος 3 και ότι εσφαλμένα, το πρωτόδικο Δικαστήριο, αγνόησε το περιεχόμενο του Τεκμηρίου 20, που είναι απόφαση ημερομηνίας 20.3.1999, Πολιτικού Δικαστηρίου του Ισλαμαμπάντ, στο Πακιστάν, σύμφωνα με την οποία, μόνος κληρονόμος του αποβιώσαντα ήταν οι Ενάγοντες, δηλαδή η Ισλαμική Δημοκρατία του Πακιστάν.

Με την Πολιτική Έφεση 260/13, η πρωτόδικη απόφαση προσβάλλεται, ως εσφαλμένη, από τους Εναγόμενους 1 και 2, με τρεις λόγους έφεσης. Οι λόγοι αυτοί συνίστανται στο ότι, λανθασμένα, το πρωτόδικο Δικαστήριο, αποφάσισε ότι οι Εναγόμενοι 1 και 2 δεν είναι, εξ αίματος, συγγενείς του αποβιώσαντος, ότι, εσφαλμένα, έκρινε ότι ο αποβιώσας, κατά τον χρόνο του θανάτου του, είχε τη μόνιμη του κατοικία στην Κύπρο, ενώ, στην πραγματικότητα, η μόνιμη του κατοικία ήταν στη Σαουδική Αραβία και, επίσης, ότι λανθασμένα το πρωτόδικο Δικαστήριο δεν δέχθηκε τις προδικαστικές ενστάσεις που ήγειραν οι Εναγόμενοι 1 και 2, βασιζόμενοι σε αποφάσεις που εξέδωσαν Δικαστήρια της Σαουδικής Αραβίας και του Μπαχρέιν, σύμφωνα με τις οποίες, ο Εναγόμενος 1 είναι ο νόμιμος κληρονόμος της περιουσίας του αποβιώσαντος και ότι, ως αποτέλεσμα αυτών των αποφάσεων, οι Ενάγοντες κωλύονταν από του να εγείρουν και να προωθήσουν την αγωγή τους με αριθμό 1259/99 του Επαρχιακού Δικαστηρίου Πάφου.

Ο τρίτος Εναγόμενος, Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, με ειδοποίηση Εφεσίβλητου δυνάμει της Δ.35Θ.10 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, καταχώρησε ειδοποίηση, σύμφωνα με την οποία ζητά τροποποίηση της πρωτόδικης απόφασης, κατά την έκταση που το πρωτόδικο Δικαστήριο διέταξε όπως τα έξοδα όλων των δικηγόρων (όλων των πλευρών) καταβληθούν από την περιουσία του αποβιώσαντος. Κατά την εισήγηση του, η προαναφερόμενη επιδίκαση εξόδων, ουσιαστικά, υπέρ των αποτυχόντων διαδίκων αντί υπέρ του επιτυχόντος διαδίκου, είναι εσφαλμένη.

Παρά τη μεγάλη έκταση της ακροαματικής διαδικασίας και της πρωτόδικης απόφασης, θεωρούμε πως τα βασικά επίδικα θέματα είναι τα εξής:

A) Το ζήτημα της μόνιμης κατοικίας του αποβιώσαντος κατά τον χρόνο του θανάτου του, εφόσον η κληρονομική διαδοχή στην κινητή περιουσία του αποβιώσαντος διέπεται από το Δίκαιο της μόνιμης κατοικίας του, κατά τον χρόνο του θανάτου του (*lex domicilii*).

B) Το κατά πόσον οι Εναγόμενοι 1 και 2 απέδειξαν, σύμφωνα με το Δίκαιο που διέπει το ζήτημα, την οποιανδήποτε συγγενειά τους με τον αποβιώσαντα.

Γ) Το ζήτημα του, κατ' ισχυρισμό, κωλύματος των Εναγόντων να προωθήσουν την υπόθεσή τους, εξαιτίας αποφάσεων του εξωτερικού, και συγκεκριμένα της Σαουδικής Αραβίας και του Μπαχρέιν.

Δ) Τον ισχυρισμό ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο έλαβε υπόψιν του μαρτυρία που δεν θα έπρεπε να λάβει ή αγνόησε μαρτυρία την οποία θα έπρεπε να λάβει υπόψιν του και

Ε) Το ζήτημα των εξόδων.

Αναφορικά με το ζήτημα της μόνιμης κατοικίας του αποβιώσαντος, κατά τον χρόνο του θανάτου του (*domicile*), υπάρχει πληθώρα αποφάσεων σε σχέση με τη μόνιμη κατοικία καταγωγής (*domicile of origin*), σε σχέση με την απόκτηση μόνιμης κατοικίας επιλογής (*domicile of choice*) και σε σχέση με τις περιπτώσεις όπου χάνεται η μόνιμη κατοικία επιλογής και αν δεν αποκτηθεί άλλη μόνιμη κατοικία επιλογής, αναβιώνει η μόνιμη κατοικία καταγωγής. Χρήσιμη αναφορά σ' αυτά τα θέματα μπορεί να γίνει στο **Σύγγραμμα Dicey, Morris & Collins - The Conflict of Laws, Τόμος 1^{ος}, Κεφ. 6, σελ. 131 και επόμενες**.

Είναι θεμελιωμένο ότι στο Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, το οποίο εφαρμόζεται στις χώρες του Κοινού Δικαίου, όπως είναι η Κύπρος, η απόκτηση μόνιμης κατοικίας επιλογής, γίνεται μόνο με τον συνδυασμό της διαμονής σε κάποια χώρα και της πρόθεσης για μόνιμη ή χωρίς περιορισμό διαμονή στη χώρα εκείνη (*residence and intention of permanent or indefinite residence*). Είναι επίσης θεμελιωμένο ότι η μόνιμη κατοικία της καταγωγής δύσκολα χάνεται και το βάρος της απόδειξης της απώλειας της μόνιμης κατοικίας καταγωγής το φέρει εκείνος που το ισχυρίζεται. Τεκμαίρεται ότι η μόνιμη κατοικία καταγωγής συνεχίζει να υφίσταται μέχρι να αποδειχθεί ότι μια νέα μόνιμη κατοικία επιλογής έχει αποκτηθεί (Δέστε: **Dicey** (ανωτέρω), σελ. 137 και 138).

Η απόκτηση μόνιμης κατοικίας επιλογής είναι σοβαρό ζήτημα, το οποίο δεν ικανοποιείται ελαφρά. Σαφής και συμπαγής, μαρτυρία απαιτείται για να ικανοποιηθεί το Δικαστήριο ότι, επί του ισοζυγίου των πιθανοτήτων, υπήρξε αλλαγή μόνιμης

κατοικίας. Προς τούτο, απαιτείται ανεξάρτητη μαρτυρία για πρόθεση αλλαγής μόνιμης κατοικίας - Domicil (Δέστε: **Henderson v. Henderson (1967) P. 77, Steadman v. Steadman (1976) A.C. 536, Irvin v. Irvin (2001) F.L.R. 178** και **Bowie or Ramsey v. Liverpool Royal Infirmary and others (1930) A.C. 588**).

Στην προκείμενη περίπτωση θεωρούμε ότι, το πρωτόδικο Δικαστήριο έσφαλε ως προς το συμπέρασμα του ότι ο αποβιώσας απέκτησε μόνιμη κατοικία επιλογής στην Κύπρο. Η μόνιμη κατοικία της καταγωγής του ήταν το Πακιστάν, εφόσον ο αποβιώσας γεννήθηκε στην τότε Βρετανική Ινδία, αλλά σε περιοχή που, στη συνέχεια, κατέστη μέρος του Κράτους του Πακιστάν. Ο αποβιώσας έφυγε από μικρή ηλικία από τα Πακιστάν και εγκαταστάθηκε στη Σαουδική Αραβία, όπου και απεβίωσε, αλλά είχε δοσοληψίες και επιχειρήσεις σε διάφορα μέρη, περιλαμβανομένης και της Κύπρου. Η ευπαίδευτη πρωτόδικος Δικαστής ορθά θεώρησε ότι το Πακιστάν ήταν η μόνιμη κατοικία καταγωγής του, αλλά εσφαλμένα θεώρησε, στη βάση των όσων αναφέρει στις σελίδες 130 μέχρι 133 της απόφασης της, ότι, κατά τον χρόνο του θανάτου του, είχε τη μόνιμη του κατοικία στην Κύπρο. Το πρωτόδικο Δικαστήριο σημειώνει τα στοιχεία που έλαβε υπόψιν του για να θεωρήσει ότι ο αποβιώσας απέκτησε μόνιμη κατοικία επιλογής στην Κύπρο και σ' αυτά περιλαμβάνονται: η αγορά έπαυλης, στην Πάφο, το 1983, η απόκτηση άδειας μόνιμης διαμονής στην Κύπρο, το 1984, η αγορά αυτοκινήτων στην Κύπρο, το 1986, η απόκτηση Κυπριακού Δελτίου Ταυτότητας, το 1988, η αγορά μετοχών σε εταιρεία στην Κύπρο, το 1989 και η πρόθεσή του να συντάξει διαθήκη στην Κύπρο και ένα φιλανθρωπικό εμπίστευμα, το 1991. Τα προαναφερόμενα θεωρήθηκαν από το πρωτόδικο Δικαστήριο ως αποδεικνύοντα πρόθεση του αποβιώσαντα για επ' αόριστον διαμονή στην Κύπρο. Επομένως, ούτε μόνιμη κατοικία στη Σαουδική Αραβία είχε ο αποβιώσας κατά τον χρόνο του θανάτου του, σύμφωνα με το πρωτόδικο Δικαστήριο, αλλά ούτε και η μόνιμη κατοικία της καταγωγής του είχε διατηρηθεί ή είχε αναβιώσει.

Με όλο τον προσήκοντα σεβασμό, διαφωνούμε με το Πρωτόδικο Δικαστήριο. Η μόνιμη διαμονή του αποβιώσαντος δεν ήταν στην Κύπρο. Αυτός είχε διαμονή και στη Σαουδική Αραβία, όπου απεβίωσε. Η κατοικία του στην Κύπρο ήταν κατοικία στην οποία διέμενε κατά καιρούς, περιοδικώς και όχι μονίμως. Επιπρόσθετα, δεν αποδείχθηκε ότι ο αποβιώσας είχε αποκρυσταλλωμένη πρόθεση να καταστήσει την Κύπρο, τη μόνιμη κατοικία του. Όσα αναφέρθηκαν στο Δικαστήριο περί πρόθεσης κατάρτισης διαθήκης και ίδρυσης φιλανθρωπικού ιδρύματος στην Κύπρο, δεν επαρκούν, υπό τις περιστάσεις, για την απόδειξη τέτοιας πρόθεσης.

Κατά την εκτίμησή μας, τόσο η διαμονή του αποβιώσαντα στην Κύπρο όσο και η πρόθεση του για μόνιμη ή επ' αόριστον διαμονή εδώ, θα έπρεπε να ήταν πολύ πιο εμφανώς αποδειχθείσες, με σαφή και συμπαγή μαρτυρία, για να θεωρηθεί ότι ο αποβιώσας είχε αποκτήσει μόνιμη κατοικία επιλογής στην Κύπρο, χάνοντας τη μόνιμη κατοικία της καταγωγής του, στο Πακιστάν.

Κατά την κρίση μας, και με βάση τα στοιχεία που τέθηκαν ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου, ο αποβιώσας διατήρησε τη μόνιμη κατοικία της καταγωγής του στο Πακιστάν, κατά τον χρόνο του θανάτου του και, επομένως, η διαδοχή, ως προς την κινητή του περιουσία, θα πρέπει να κριθεί στη βάση του Δικαίου του Πακιστάν.

Όπως είναι θεμελιωμένο, το αλλοδαπό δίκαιο δικογραφείται και αποδεικνύεται, ως γεγονός. Στην περίπτωση που δεν δικογραφηθεί και δεν αποδειχθεί με μαρτυρία, ως γεγονός, όπως εν προκειμένω, τεκμαίρεται ότι είναι ταυτόσημο με το ημεδαπό δίκαιο και έτσι εφαρμόζεται το ημεδαπό δίκαιο [Δέστε: **Bumper Development Corp. v. Commissioner of Police of the Metropolis (1991) 1 W.L.R. 1362, 1369 (CA)**]. Σύμφωνα με το ημεδαπό δίκαιο (το κοινό δίκαιο), εάν η αξίωση μιας αλλοδαπής κυβέρνησης, επί περιουσίας που βρίσκεται στην Κύπρο, βασίζεται στο γεγονός ότι ένας αποβιώσας απεβίωσε χωρίς διαθήκη και χωρίς κοντινούς συγγενείς, υπό μορφή, δηλαδή, bona vacantia (ή regalian claim), τότε η αξίωση της αλλοδαπής κυβέρνησης ή του αλλοδαπού Κράτους, σε σχέση με παρόμοια αξίωση του Κυπριακού Κράτους, που βασίζεται πάνω στην ίδια βάση, θα αποτύχει (Δέστε: **In the Estate of Musurus, Deceased, (1936)**

2 ALL ER, 1666 και In re Barnettts Trusts (1902) Chancery Division 1.847 και Re Maldonado, State of Spain v. Treasury Solicitor 1953 2 All ER 1579).

Στην προκείμενη περίπτωση, ο αποβιώσας απεβίωσε χωρίς διαθήκη, άφησε κινητή περιουσία στην Κύπρο, την οποία οι Ενάγοντες - Εφεσείοντες διεκδικούν ως bona vacantia, και όχι ως κληρονόμοι. Οι Εναγόμενοι 1 και 2 δεν απέδειξαν, σύμφωνα με το Κυπριακό Δίκαιο, το οποίο εφαρμόζεται στην προκείμενη περίπτωση, ότι είναι συγγενείς του αποβιώσαντος μέχρι έκτου βαθμού, σύμφωνα με το Κεφ. 195, και, επομένως, η κινητή περιουσία του αποβιώσαντος στην Κύπρο περιέρχεται στο Κυπριακό Κράτος, δηλαδή, στην προκείμενη περίπτωση, τον Εναγόμενο 3, ως bona vacantia. Σημειώνουμε ότι οι Εναγόμενοι 1 και 2, ορθά, κρίθηκαν πρωτοδίκως ως αναξιόπιστοι. Ο Εναγόμενος 1 έδωσε μαρτυρία και δεν έγινε πιστευτός, επειδή, μεταξύ άλλων, πρόβαλε διαφορετικές εκδοχές ως προς την, κατ' ισχυρισμό, συγγένεια του με τον αποβιώσαντα. Εν πάση περιπτώσει, η μαρτυρία του δεν ήταν σαφής αναφορικά με τον ισχυρισμό του ότι ήταν γιος πρώτου εξαδέλφου του αποβιώσαντος (και επομένως εντός του έκτου βαθμού συγγένειας). Η 2^η Εναγόμενη (αδελφή του 1^{ου} Εναγόμενου) δεν έδωσε μαρτυρία στο Δικαστήριο αλλά, σύμφωνα με δηλώσεις της, εκτός Δικαστηρίου, διέψευσε τον Εναγόμενο 1, ως προς την, κατ' ισχυρισμό, συγγενεία τους με τον αποβιώσαντα.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, για την ακίνητη περιουσία του αποβιώσαντος στην Κύπρο, δεν τέθηκε οποιοδήποτε ουσιαστικό ζήτημα στην παρούσα υπόθεση. Είναι προφανές, όμως, ότι η ακίνητη περιουσία του αποβιώσαντος, και πάλι εφαρμοζομένου του Κυπριακού Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και του Κυπριακού ουσιαστικού Δικαίου, ως Lex Situs, και στη βάση των προαναφερθέντων γεγονότων, περιέρχεται στην Κυπριακή Δημοκρατία (Εναγόμενο 3), επίσης ως bona vacantia.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο, όντως έλαβε υπόψιν του τη μαρτυρία του πρώτου Εναγόμενου αναφορικά με επιστολή του ίδιου προς τον Πακιστανό Πρέσβη, σύμφωνα με την οποία, πρόθεση του αποβιώσαντος ήταν να ζήσει στην Κύπρο. Ο Εναγόμενος 1, ορθά κρίθηκε από το πρωτόδικο Δικαστήριο ως αναξιόπιστος μάρτυρας και δεν θα έπρεπε να είχε δοθεί οποιαδήποτε βαρύτητα στο τι ο ίδιος έγραφε, μετά τον θάνατο του αποβιώσαντος, στον Πακιστανό Πρέσβη, αναφορικά με τις προθέσεις του αποβιώσαντος. Το θέμα όμως αυτό αφορά, και πάλι, στη διάγνωση της μόνιμης κατοικίας του αποβιώσαντος, κατά τον χρόνο του θανάτου του, θέμα στο οποίο, όπως ήδη αναφέραμε, με όλο τον προσήκοντα σεβασμό, το πρωτόδικο Δικαστήριο έσφαλε.

Το ζήτημα του κατ' ισχυρισμό κωλύματος των Εναγόντων να προωθήσουν την υπόθεση τους, εξαιτίας δύο αποφάσεων συγκεκριμένων Δικαστηρίων της Σαουδικής Αραβίας και του Μπαχρέιν, το οποίο προέβλεπαν οι Εναγόμενοι 1 και 2, δεν μπορεί να επιτύχει. Ούτε η Σαουδική Αραβία ούτε το Μπαχρέιν αποδείχτηκε ότι ήταν χώρες της μόνιμης κατοικίας (domicile) του αποβιώσαντος καθ' οιονδήποτε χρόνο, ενώπιον των Δικαστηρίων εκείνων δεν είχαν κληθεί όλοι οι ενδιαφερόμενοι και δεν υπήρχε οποιαδήποτε μαρτυρία ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου, ότι οι αποφάσεις εκείνες ενεγράφησαν στην Κύπρο, σύμφωνα με τον Περί Αλλοδαπών Αποφάσεων (Αμοιβαία Εκτέλεσις) Νόμο, για σκοπούς αναγνώρισης και εκτέλεσης. Κατά συνέπεια, οι δύο αυτές αποφάσεις δεν μπορούσαν να έχουν οποιανδήποτε εγκυρότητα ή ισχύ, σύμφωνα με το Κυπριακό Δίκαιο.

Ενόψει των προαναφερθέντων, οι Ενάγοντες επιτυχάνουν στην Έφεση τους αναφορικά με το ζήτημα της μόνιμης κατοικίας του αποβιώσαντος, κατά τον χρόνο του θανάτου του, αλλά αυτό δεν έχει οποιανδήποτε επίδραση στην απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου (στην Ανταπαίτηση του Εναγόμενου 3), η οποία παραμένει έγκυρη, ότι η κινητή (όπως και η ακίνητη) περιουσία του αποβιώσαντος στην Κύπρο, περιέρχονται στο Κυπριακό Κράτος - Εναγόμενο 3, ως bona vacantia, δηλαδή ως περιουσία αποβιώσαντος που απεβίωσε χωρίς διαθήκη και χωρίς νόμιμους κληρονόμους, σύμφωνα με το Κυπριακό Δίκαιο και άφησε περιουσία στην Κυπριακή Επικράτεια.

Η Έφεση των Εναγομένων 1 και 2, με αριθμό 260/2013, απορρίπτεται ως αβάσιμη, με έξοδα εις βάρος τους, όπως θα υπολογιστούν από τον αρμόδιο Πρωτοκολλητή και θα εγκριθούν από το Δικαστήριο.

Οι Εναγόμενοι 1 και 2 κρίθηκαν από το πρωτόδικο Δικαστήριο ως άτομα, τα οποία ψεύστηκαν με στόχο, άδικα, να καταστούν κληρονόμοι της κινητής περιουσίας του αποβιώσαντος στην Κύπρο και η πρωτόδικη απόφαση επικυρώνεται με την παρούσα απόφαση.

Υπό τις περιστάσεις, θεωρούμε πως τα έξοδα των Εναγόντων - Εφεσείοντων, στην Έφεση με αριθμό 259/2013, πρωτόδικα και κατ' έφεση, όπως θα υπολογιστούν από τον αρμόδιο Πρωτοκολλητή και θα εγκριθούν από το Δικαστήριο, θα πρέπει να καταβληθούν από την περιουσία του αποβιώσαντος.

Τα έξοδα του Εναγόμενου 3 - Εφεσίβλητου, πρωτόδικα και κατ' έφεση, όπως θα υπολογιστούν από τον αρμόδιο Πρωτοκολλητή και θα εγκριθούν από το Δικαστήριο, θα πρέπει να καταβληθούν από τους Εναγόμενους 1 και 2, σύμφωνα με την ειδοποίηση εξόδων του Εναγόμενου 3.

Ενόψει των προαναφερθέντων, η Έφεση των Εναγόντων επιτυγχάνει μερικώς, ως ανωτέρω αναφέρεται, η πρωτόδικη απόφαση, όμως, επικυρώνεται, υπό τις περιστάσεις, ως προς το αποτέλεσμα. Η Έφεση των Εναγομένων 1 και 2 αποτυγχάνει και απορρίπτεται. Αναφορικά με τα έξοδα, δίνονται οι προαναφερθείσες διαταγές.

[ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΚΙΣΤΑΝ ν. J. Y. KHAN , Πολιτική Έφεση Αρ. 260/2013\(σχ. με 259/2013\) , 8 Απριλίου 2020](#)

1.2.1.2 Υπόθεση

Δες υπόθεση 1.1.1.2 σελ. 16

[ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, ΝΟΜΙΜΩΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΜΕΝΟΥ ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Σ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ , Πολιτική Έφεση Αρ. 8900 , 17 Ιουνίου 1994](#)

1.2.2 Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων

1.2.2.1 Υπόθεση

Η αγωγή καταχωρίστηκε την 17.9.2013 με Κλητήριο Ενταλμα Ειδικά Οπισθογραφημένο. Τροποποιημένο Κλητήριο καταχωρίστηκε την 3.6.2015 χωρίς να αλλάξει η ουσία της αγωγής.

Σύμφωνα με την αξίωση ο Ανδρέας Δημητρίου, αποβιώσας, και η Ενάγουσα 4, Μάρω Δημητρίου, σύζυγος του, διατηρούσαν κοινό λογαριασμό τακτής προθεσμίας στη Cyprus Popular Bank Public Co Ltd με αρ. 04804096425 στο όνομα "Demetriou Andreas & / or Maro".

Όταν την 14.6.2012 ο Ανδρέας Δημητρίου απεβίωσε (Τεκμ.4), ο λογαριασμός μετονομάστηκε από την Τράπεζα σε "Demetriou Andreas (deceased) & / or Maro". Στο λογαριασμό υπήρχαν τότε €538.922,90.

Το Μάρτιο του 2013 επεσυνέβηκαν τα γνωστά γεγονότα του «κουρέματος». Θεσπίστηκε ο περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμος του 2013 (Αρ.17(Ι)/2013) και ακολούθησε την 29.3.2013 Διάταγμα δυνάμει του Νόμου (Κ.Δ.Π. 104/2013) δυνάμει του οποίου απομειώθηκαν όλοι οι λογαριασμοί και οι καταθέσεις που βρίσκονταν στη Cyprus Popular Bank Public Co Ltd αφήνοντας διατεθειμένο μόνο το ποσό των €100.000 για κάθε καταθέτη. Από τον επίδικο λογαριασμό απομειώθηκαν €438.922,90. Κρίθηκε πως με το θάνατο του Ανδρέα Δημητρίου η Μάρω Δημητρίου είχε καταστεί η δικαιούχος ολόκληρου του ποσού, οπότε, αφού της διατέθηκαν €100.000, απομειώθηκε το υπόλοιπο ποσό του λογαριασμού.

Είναι η θέση των Εναγόντων πως από το ποσό των €538.922,90 του λογαριασμού, ποσό €300.000 ανήκε στον Ανδρέα Δημητρίου και μόνο το υπόλοιπο ποσό των €238.922,90 ανήκε στη Μάρω Δημητρίου. Σε αυτή τη βάση όταν ο Αντρέας Δημητρίου απεβίωσε το ποσό των €300.000 περιήλθε στη διαχείριση της περιουσίας του με το διαχειριστή της να το κρατεί ως εμπιστευματοδόχος ή εντολοδόχος των κληρονόμων του.

Ο Ανδρέας Δημητρίου κατέλειπε, πέραν της συζύγου του, και δύο τέκνα την Ελενα Δημητρίου Ενάγουσα 3 και τον Αντώνη Δημητρίου Ενάγοντα 2, που διορίστηκε και διαχειριστής της περιουσίας του αποβιώσαντος και ως τέτοιος παρουσιάζεται στον τίτλο της αγωγής ως Ενάγοντας 1. (Ορθότερο θα ήταν το πρόσωπο να αναφέρεται μια φορά στον τίτλο και να διευκρινίζεται η διπλή ιδιότητα δυνάμει της οποίας ενάγει). Αναφορά στους Ενάγοντες θα γίνεται με τα μικρά τους ονόματα εφόσον όλοι έχουν το ίδιο επίθετο.

Ο αποβιώσας δεν είχε διαθήκη (βλ. Τεκμ.4). Επομένως, συνεχίζει η υπόθεση των Εναγόντων, όταν επεσυνέβησαν τα γεγονότα του «κουρέματος» το ποσό των €300.000 κρατείτο από τον Αντώνη ως διαχειριστή της περιουσίας του αποβιώσαντος για τους κληρονόμους του δηλαδή τη μητέρα, την αδελφή του Ελενα και τον ίδιο. Θα έπρεπε λοιπόν, πάντα κατά την αξίωση, να διατηρηθούν €100.000 για κάθε δικαιούχο στο σύνολο €300.000 (Α και Β της αξίωσης). Και τούτο αφού το άρθρο 10(ε) των περί της Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Κανονισμών του 2013 (Κ.Δ.Π.92/2013), προνοεί ότι:

«σε περίπτωση κατά την οποία πρόσωπο ενεργεί ως εμπιστευματοδόχος ή ως εντολοδόχος (trustee or nominee) άλλου προσώπου ή διάφορων άλλων προσώπων, με βάση το ίδιο εμπίστεμα ή άλλη παρόμοια συμφωνία, η κατάθεση θεωρείται ότι ανήκει στο άλλο πρόσωπο ή στα άλλα πρόσωπα εξίσου, εκτός αν υπάρχουν συμβατικοί όροι που καθορίζουν διαφορετική κατανομή για κάθε δικαιούχο».

Αναφορά στην αξίωση γίνεται και στο άρθρο 8.3 της Οδηγίας 94/19/EΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που προνοεί ότι:

«Όταν ο καταθέτης δεν είναι ο απόλυτος δικαιούχος των ποσών που έχουν κατατεθεί στο λογαριασμό, από την εγγύηση καλύπτεται ο απόλυτος δικαιούχος, εφόσον η ταυτότητά του διαπιστώνεται ή μπορεί να διαπιστωθεί πριν από την ημερομηνία κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές προβαίνουν στη διαπίστωση που προβλέπεται στο άρθρο 1 εδάφιο 3 σημείο i) ή η δικαστική αρχή λάβει την απόφαση που προβλέπεται στο άρθρο 1 εδάφιο 3 σημείο ii). Εάν υπάρχουν πολλοί απόλυτοι δικαιούχοι, κατά τον υπολογισμό των ορίων που προβλέπονται στο άρθρο 7 παράγραφοι 1, 3 και 4, λαμβάνεται υπόψη το μερίδιο που αναλογεί στον καθένα δυνάμει των ρυθμίσεων που διέπουν τη διαχείριση των ποσών.»

Πρωθείται και απαίτηση της Ενάγουσας 4 για εξαίρεση από την απομείωση του μεριδίου της από την κληρονομιά του συζύγου της (Γ της αξίωσης) και διαζευκτικά ότι η διαχείριση και η Ενάγουσα 4 δικαιούνται σε €100.000 έκαστη (Δ της αξίωσης).

Σημειώνεται ότι με την αγωγή δεν προσβάλλεται η συνταγματικότητα των σχετικών Νόμων, Κανονισμών και Διαταγμάτων δυνάμει των οποίων έγινε η απομείωση. Προς τούτο οι Ενάγοντες 1 και 4 στην παρούσα καταχώρησαν την αγωγή 2379/2014 Ε.Δ. Λάρνακας. Η παρούσα αγωγή περιορίζεται στο ότι στη βάση των πραγματικών, κατά τους Ενάγοντες, περιστατικών οι Νόμοι, οι Κανονισμοί και τα Διατάγματα εφαρμόστηκαν λανθασμένα. Στην ουσία, ότι δεν λήφθηκαν υπόψη τα πραγματικά γεγονότα.

Ο περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμος ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, τη διαδοχή στην κληρονομιά κάθε προσώπου που έχει την κατοικία (domicile) του στην Κύπρο (άρθρο 5(α)) όπως αναμφίβολα ήταν ο αποβιώσας. Το άρθρο 4 προνοεί ότι «Διαδοχή σε κληρονομιά δύναται να γίνει είτε βάσει διαθήκης είτε βάσει του νόμου, είτε τόσο βάσει διαθήκης όσο και βάσει νόμου». Επομένως, καμιά διευθέτηση άλλη από διαθήκη δεν είναι ικανή να επιφέρει τη διάθεση οιοδήποτε μέρους περιουσίας αποβιώσαντος διαφορετικά από ότι ο νόμος ορίζει.

Εάν κατά το θάνατο του Ανδρέα Δημητρίου ο επίδικος λογαριασμός ή οιοδήποτε μέρος του συνιστούσε περιουσία του, τότε (δεδομένου ότι δεν είχε διαθήκη) αυτή η περιουσία του θα πρέπει να διανεμηθεί όπως ο νόμος ορίζει στους νόμιμους κληρονόμους του. Καμιά συμφωνία ή εντολή δεν μπορεί να επιτραπεί να παρακάμψει τις νομοθετικές πρόνοιες εκτός και αν με αυτή δημιουργήθηκε καταπίστευμα προς όφελος άλλου ή άλλων.

Οι αναφορές του Αντώνη (Μ.Ε.1) (γραπτή δήλωση - Τεκμ.1) στην καθυστέρηση που παρατηρήθηκε στη λήψη της απαλλαγής από το φόρο και ότι συνεπεία αυτής δεν διατέθηκαν τα ποσά του επίδικου λογαριασμού με τον τρόπο που ήταν η επιθυμία του αποβιώσαντα, αλλά παρέμειναν στον επίδικο λογαριασμό και «κουρεύτηκαν», καμιά σημασία δεν έχουν.

Σημασία έχει κατά πόσο, με το θάνατο του Ανδρέα Δημητρίου τα χρήματα στον επίδικο λογαριασμό, ή οποιοδήποτε μέρος τους, περιήλθαν και ανήκαν στην περιουσία του (his estate). Εάν ναι, δεν θα είχε ίσως σημασία ότι ο διαχειριστής της περιουσίας του δεν πρόλαβε να τα διανέμει πριν το «κούρεμα».

Εάν αυτό που εννοούσε ο Ενάγοντας 1 είναι ότι εάν λαμβάνετο η απαλλαγή του φόρου πριν το «κούρεμα», ο ίδιος ή η Μάρω Δημητρίου (δεν συζητείται στο στάδιο αυτό ποιος) θα μπορούσαν να αποσύρουν τα χρήματα που ήταν κατατεθειμένα στον επίδικο λογαριασμό και να τα διαθέσουν σε οιονδήποτε, αυτό είναι κάτι που δεν αφορά στη νομική πτυχή της υπόθεσης.

Στην **Πουγεράσης κ.α. ν. Παπαφιλιππου** (1998) 1(Γ) Α.Α.Δ. 1283, αναφέρεται με παραπομπή στο σύγγραμμα Paget's Law of Banking, εκδ.1995, σελ.169-171, ότι ένας κοινός λογαριασμός είναι κατά το νόμο απλώς ένα χρέος το οποίο οφείλεται στους δικαιούχους του λογαριασμού από κοινού. Καταγράφεται η αρχή του επιζήσαντος δικαιούχου κατά την οποία: «Όταν ο λογαριασμός είναι κοινός και ένας από τους δικαιούχους αποθνήσκει, ο επιζήσας ή οι επιζήσαντες δικαιούνται ή δικαιούνται, στις συνηθισμένες περιπτώσεις, σε ολόκληρο το ποσό, είτε δυνάμει του δικαίου της μεταβίβασης μεταξύ κοινών ιδιοκτητών ή δυνάμει της πρακτικής των τραπεζιτών ή δυνάμει ρητής ή εξυπακουόμενης συμφωνίας. Ο τραπεζίτης απαλλάσσεται έγκυρα με το να πληρώσει τον επιζήσαντα. Στην περίπτωση κοινού λογαριασμού μεταξύ συζύγων, όπου υπάρχει εξουσιοδότηση στη σύζυγο να αποσύρει χρήματα, μετά το θάνατο του συζύγου της εγείρεται το ζήτημα κατά πόσο η σύζυγος έγινε δικαιούχος για σκοπούς διευκόλυνσης ή για σκοπούς εξασφάλισης της σε περίπτωση που θα είναι η επιζήσασα». Γίνεται ακόμα παραπομπή στο σύγγραμμα Chitty on Contracts, Specific Contracts, 27η έκδ., παρ.33-281, όπου αναφέρεται ότι: «Η αρχή του επιζήσαντος δικαιούχου. Στην απουσία συμφωνίας περί του αντιθέτου, υπάρχει τεκμήριο ότι με το θάνατο ενός από τους δικαιούχους κοινού λογαριασμού όλα τα δικαιώματα που σχετίζονται με το λογαριασμό περιέρχονται στον επιζήσαντα. Ωστόσο, αυτό το τεκμήριο συχνά ανατρέπεται, αν και όχι με ετοιμότητα, όταν και οι δύο δικαιούχοι πλήρωσαν χρήματα στο λογαριασμό. Το κριτήριο είναι κριτήριο πρόθεσης, ειδικά πρόθεσης του κυρίως καταθέτη, και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι περιστάσεις οι οποίες περιβάλλουν την υπόθεση».

Είναι η θέση των δικηγόρων των Εναγόντων ότι, προσυπογράφοντας το Τεκμ.11, ο αποβιώσας ουδόλως εγκατέλειπε τα ιδιοκτησιακά του δικαιώματα σε περίπτωση θανάτου του. Η επιχειρηματολογία τους τείνει να αναγάγει την πρόνοια για την περίπτωση υποβολής οποιασδήποτε απαίτησης από τρίτο ως στοιχείο εξουδετέρωσης της οδηγίας όπως σε περίπτωση θανάτου οποιουδήποτε δικαιούχου το πιστωτικό υπόλοιπο να κρατείται σε διαταγή του επιζώντα.

Είναι η κρίση του Δικαστηρίου ότι η οδηγία όπως σε περίπτωση θανάτου οποιουδήποτε δικαιούχου το πιστωτικό υπόλοιπο να κρατείται σε διαταγή του επιζώντα είναι σαφής και ξεκάθαρη ως προς το αποτέλεσμα της (βλ. **Μεταλλικά Η.Μιχαηλίδης Λτδ ν. G & C Exhaust Syst. Ltd** (2001) 1(Α) Α.Α.Δ. 500, 516). Το πιστωτικό υπόλοιπο του κοινού λογαριασμού το οποίο μέχρι και το θάνατο κάποιου από τους δικαιούχους οφειλόταν από την τράπεζα σε αυτούς από κοινού, κρατείται πλέον σε διαταγή του επιζώντα. «Σε διαταγή»

σημαίνει ότι ο επιζώντας έχει το δικαίωμα να αποσύρει το πιστωτικό υπόλοιπο, να το μεταφέρει σε άλλο λογαριασμό και γενικά να το χειριστεί με όποιο τρόπο επιθυμεί. Η ευχέρεια που παρέχει αυτό το δικαίωμα είναι ασυμβίβαστη με κατ' ισχυρισμό δικαίωμα ή συμφέρον οιασδήποτε κληρονόμου του δικαιούχου του λογαριασμού που απεβίωσε. Η αναφορά σε απαίτηση από τρίτο δεν αποδυναμώνει την ισχύ των ρητών οδηγιών των δικαιούχων προς την Τράπεζα να κρατήσει το πιστωτικό υπόλοιπο σε διαταγή του επιζώντα. Γι' αυτό και αναφέρεται η φράση «Εννοείται ότι παρά τις οδηγίες μας στην παράγραφο αυτή, η Τράπεζα δικαιούται .». Στη συνέχεια δε, η φράση «. σε περίπτωση που θα υποβληθεί οποιαδήποτε απαίτηση από τρίτο, .» ξεκάθαρα υποδηλώνει ότι πρόκειται για απαίτηση που δεν ήταν υπόψη των δικαιούχων του λογαριασμού και αναμφίβολα όχι απαίτηση τρίτου που προκύπτει από την πρόθεση του ενός ή του άλλου δικαιούχου ή και των δύο, ώστε τρίτο πρόσωπο, κληρονόμος του, να έχει δικαιώματα στο πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού.

Το Δικαστήριο αποδέχεται την εξήγηση που έδωσε ο Λέφας. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός πως στις καταστάσεις που αφορούν τον αποβιώσαντα καταγράφεται το όνομα του χωρίς αναφορά ότι επρόκειτο περί αποβιώσαντος. Το γεγονός ότι από πιο πριν η Τράπεζα είχε μετονομάσει το λογαριασμό σε "Demetriou Andreas (deceased) & / or Maro" δεν ανατρέπει τη θέση ότι υπήρξε αστοχία του συστήματος. Το «κούρεμα» ήταν ένα πρωτόγνωρο γεγονός και το σύστημα μπορούσε να παρουσιάσει αδυναμίες, όπως και έγινε. Στη συνέχεια έγινε διόρθωση.

Το άρθρο 10(β) των περί της Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Κανονισμών του 2013, προνοούσε ότι:

«σε περίπτωση κατά την οποία δύο ή περισσότερα πρόσωπα διατηρούν κοινό λογαριασμό, θεωρείται, για σκοπούς αποζημίωσης, ότι καθένας από τους κατόχους του κοινού λογαριασμού κατέχει ξεχωριστή κατάθεση, το ύψος της οποίας λογίζεται ότι είναι το ημίτις του συνολικού ποσού της κατάθεσης διὰ του αριθμού των προσώπων που είναι συνιδιοκτήτες της κατάθεσης, εκτός αν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία ή ειδικοί συμβατικοί όροι που καθορίζουν το συγκεκριμένο ποσό που ανήκει στον κάθε δικαιούχο του κοινού λογαριασμού».

Δεν προσφέρθηκε μαρτυρία ότι ο επίδικος λογαριασμός δημιουργήθηκε και η Μάρω κατέστηκε δικαιούχος για σκοπούς διευκόλυνσης, όπως συνέβαινε στη **Marshall v. Crutwell** [1875] L.R. 20 Eq. 328, η οποία μνημονεύεται στην **Πουγεράσης**. Αλλωστε, το ποσό στον επίδικο λογαριασμό ήταν πολύ μεγάλο. Ο επίδικος λογαριασμός ήταν τακτής προθεσμίας ενός έτους (fixed deposit) και φαίνεται πως κανένα ποσό δεν είχε ποτέ αποσυρθεί από αυτόν. Συνεπώς, το γεγονός ότι μετά το θάνατο του αποβιώσαντα η Μάρω δεν απέσυρε κάποιο ποσό δεν είναι στοιχείο που καταδεικνύει ότι η Μάρω αναγνώριζε ότι €200.000 ή €300.000 ανήκαν στα παιδιά της. Αλλωστε, ένα άλλο μεγάλο μέρος του λογαριασμού της ανήκε ακόμα και κατά την εκδοχή των Εναγόντων. Περαιτέρω, το γεγονός ότι η Μάρω είχε και άλλα χρήματα κατατεθειμένα στο όνομα της, σε άλλους λογαριασμούς (βλ. Τεκμ.6 και 8) δεν είναι αφ' εαυτού ανατρεπτικό της θέσης ότι με τον επίδικο λογαριασμό ο αποβιώσας προνόησε για την οικονομική εξασφάλιση της συζύγου του. Ούτε το γεγονός ότι τα χρήματα κατατέθηκαν στον επίδικο λογαριασμό από τον αποβιώσαντα έχει καταλυτική σημασία (βλ. **Aroso v. Coutts & Co** [2002] 1 All E.R. (Comm.) 241).

Παρατηρείται επί του προκειμένου πως στην επιστολή των δικηγόρων των Εναγόντων ημερ. 16.7.2013 (Τεκμ.10) με την οποία διαβιβάζουν σχετικό παράπονο προς τη Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ (πρώην Cyprus Popular Bank Public Co Ltd) δεν γίνεται επίκληση της θέσης ότι ο αποβιώσας είχε δώσει οδηγίες προς την Τράπεζα ότι το ποσό των €300.000 από τον επίδικο λογαριασμό ανήκε στους κληρονόμους του, παρά μόνο ότι στη βάση της προαναφερθείσας Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του άρθρου 10(β) του περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμος του 2013 (Αρ.17(Ι)/2013) ο αποβιώσας και στη συνέχεια η περιουσία του δικαιούνταν στο ½ του πιστωτικού υπολοίπου του λογαριασμού. Γινόταν μάλιστα επίκληση των καταστάσεων ημερ. 22.5.2013 στις οποίες

η Τράπεζα παρουσίαζε την εικόνα ότι το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού ανήκε εξ ημισίας στο Δημητρίου Αντρέα και τη Δημητρίου Μάρω. Σε αυτή τη βάση ήταν και το περιεχόμενο των επιστολών των δικηγόρων των Εναγόντων ημερ. 10.5.2013 προς τη Διαχειριστική Επιτροπή Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων, Αντρη Αντωνιάδου Ειδική Διαχειρίστρια Εξυγίανσης της Λαϊκής Τράπεζας, Cyprus Popular Bank Public Company Ltd και Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (Τεκμ.9).

Το Δικαστήριο δεν αποδέχεται τη μαρτυρία του Αντώνη ότι η πρόθεση του αποβιώσαντα ήταν όπως €300.000 ή άλλο μέρος από τον επίδικο λογαριασμό διανεμηθεί μετά θάνατο στους κληρονόμους του. Ούτε ότι διαβίβασε προς τούτο οιοσδήποτε οδηγίες προς την Τράπεζα. Είναι εύρημα του Δικαστηρίου ότι ο επίδικος υπ' αρ. 04804096425 λογαριασμός ήταν ένας συνήθης κοινός λογαριασμός του αποβιώσαντα και της Ενάγουσας 4 με όρους εντολής εκ μέρους των δικαιούχων, στην περίπτωση θανάτου οιοσδήποτε από αυτούς, όπως αυτοί καταγράφονται στην παρ.8 του Τεκμ.11 και έχουν πιο πάνω ερμηνευτεί. Είναι περαιτέρω εύρημα του Δικαστηρίου ότι δεν υφίσταντο άλλες, διαφορετικές ή συμπληρωματικές, εντολές σε σχέση με το τί θα επακολουθούσε το θάνατο του αποβιώσαντα ή της Ενάγουσας 4, από εκείνες που καταγράφονται στην παρ.8 του Τεκμ.11.

Κατ' αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε καταπίστευμα (trust) και τόσο ο αποβιώσας όσο και η Ενάγουσα 4 κρατούσαν τα χρήματα του λογαριασμού ως καταπίστευμα (βλ. **Drakeford v. Cotton** [2012] EWHC 1414(Ch)). Το καταπίστευμα είχε ως αποτέλεσμα ότι, κατά το θάνατο του αποβιώσαντα, κανένα μέρος των χρημάτων που ήταν κατατεθειμένα στον επίδικο λογαριασμό συνιστούσε περιουσία (property) του αποβιώσαντα. Οι παραπομπές στην αγορά των δικηγόρων των Εναγόντων στις πρόνοιες του περί Φορολογίας των Κληρονομιών Νόμου του 1962 (Ν.67/1962) δεν ενισχύουν καθ' οιοδήποτε τρόπο την υπόθεση των Εναγόντων. Επομένως, κατά το θάνατο του αποβιώσαντα, κανένα μέρος των χρημάτων που ήταν κατατεθειμένα στον επίδικο λογαριασμό δεν ήταν μέρος της περιουσίας του (his estate) και ουδέποτε περιέπεσε στη διαχείριση της και υπό το διαχειριστή του. Ολο το ποσό του λογαριασμού ανήκε με το θάνατο του αποβιώσαντα στην Ενάγουσα 4, η οποία έλαβε το εξασφαλισμένο ποσό των €100.000 και δεν νομιμοποιείται στην αξίωση περαιτέρω ποσού. Οι Ενάγοντες 1 - 3 δεν νομιμοποιούνται να αξιώνουν οποιοδήποτε ποσό.

Σε κάθε περίπτωση, έχει δοθεί μαρτυρία από το Λέφα, που παρέμεινε και αναντίλεκτη, ότι σύμφωνα με το αρχείο της Τράπεζας και τους φακέλους των σχετικών λογαριασμών και ο Αντώνης έχει ήδη λάβει το εξασφαλισμένο ποσό των €100.000.

Επισημαίνεται ότι η απομείωση γίνεται στο σύνολο των καταθέσεων του καταθέτη στο πιστωτικό ίδρυμα και το εξασφαλισμένο ποσό καταβάλλεται ανά καταθέτη και όχι ανά λογαριασμό (βλ. άρθρα 2(1), 8, 9 και 10 των περί της Λειτουργίας Σχεδίου Προστασίας Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και άλλων Ιδρυμάτων Κανονισμών του 2013 (Κ.Δ.Π. 92/2013) και παρ. 5(2)(β) του Διατάγματος (Κ.Δ.Π. 104/2013)).

Ένα τελευταίο ζήτημα που εγείρεται με την αγορά των δικηγόρων των Εναγόντων αφορά στις πρόνοιες του άρθρου 5(7) του περί Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων Νόμος του 2013 το οποίο προνοεί ότι:

«Εφόσον ληφθούν μέτρα εξυγίανσης σε επηρεαζόμενο ίδρυμα, όλες οι εξουσίες, καθήκοντα και ευθύνες των μετόχων ή μελών, των συμβούλων ή μελών της επιτροπείας και των διευθυντών του ιδρύματος που υπόκειται σε εξυγίανση, δύνανται να ασκούνται από την Αρχή Εξυγίανσης ή και από τον Ειδικό Διαχειριστή, ο οποίος διορίζεται δυνάμει του άρθρου 14 και, σε τέτοια περίπτωση, οιοσδήποτε ενέργειες ή αποφάσεις λαμβάνονται από το εν λόγω ίδρυμα ή από τρίτο, για λογαριασμό του εν λόγω ιδρύματος, θεωρούνται άκυρες, εκτός αν έχουν ληφθεί από ή με τη συγκατάθεση της Αρχής Εξυγίανσης.»

Κατά τους Ενάγοντες η απομείωση στον επίδικο λογαριασμό είναι άκυρη γιατί δεν λήφθηκε με τη συγκατάθεση της Αρχής Εξυγίανσης, δηλαδή της Κεντρικής Τράπεζας. Η θέση τους εδράζεται στη μαρτυρία του Λέφα ότι η απόφαση της Ειδικής Διαχειρίστριας όπως

εμφαίνεται στην επιστολή της ημερ. 12.12.2013 (Τεκμ.13) στο αίτημα των δικηγόρων τους, όπως διαβιβάστηκε με επιστολή τους ημερ. 16.7.2013 (Τεκμ.10), δεν διαβιβάστηκε στην Κεντρική Τράπεζα ώστε να δοθεί συγκατάθεση της. Όπως ανέφερε ο Λέφας, το παράπονο εξετάστηκε σύμφωνα με τις οδηγίες της Κεντρικής Τράπεζας όπως καθορίζονται στα εκδοθέντα διατάγματα.

Η περίπτωση για την οποία μαρτύρησε ο Λέφας δεν αφορούσε στην απόφαση για την απομείωση του επίδικου λογαριασμού αλλά στην εξέταση μεταγενέστερα υποβληθέντος παραπόνου. Η απομείωση του επίδικου λογαριασμού είχε ήδη συντελεστεί, όπως σημειώνεται και στην επιστολή ημερ. 16.7.2013 (παρ.Γ). Σημειώνεται, ακόμα, ότι η απόφαση της 12.12.2013 είναι και μεταγενέστερη του χρόνου καταχώρησης της αγωγής και δεν θα μπορούσε, σε κάθε περίπτωση, να αποτελέσει το υπόβαθρο για την όποια αξίωση στην παρούσα αγωγή.

Η κατάληξη καθιστά αχρείαστη την εξέταση των ενστάσεων που διατυπώνονται στις παρ.2 και 3 της Εκθεσης Υπεράσπισης της Εναγόμενης 1. Το ίδιο και σε σχέση με το ζήτημα της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων της Cyprus Popular Bank Public Co Ltd που αναφέρεται στην παρ.6 της Εκθεσης Υπεράσπισης της Εναγόμενης 2.

Ως εκ των ανωτέρω, η αγωγή απορρίπτεται με έξοδα υπέρ των Εναγομένων 1 και 2 και εναντίον των Εναγόντων όπως τούτα θα υπολογιστούν από τον Πρωτοκολλητή και θα εγκριθούν από το Δικαστήριο. Οι Εναγόμενες 1 και 2 που είχαν διαφορετική εκπροσώπηση θα δικαιούνται σε ξεχωριστό σελ. εξόδων.

[ΑΝΤΩΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ν. Κεντρική Τράπεζα Κύπρου , Αρ.Αγωγής 3552/2013 , Ε.Δ. Λάρνακας , 21.10.2016](#)

1.2.2.2 Υπόθεση

Δες υπόθεση 1.12.1.1 σελ. 119

[SARAH BARCLAY κ.α. ν. ELENA NIKOLAEVA κ.α. , Αρ. Αγωγής 2734/11 , Ε.Δ. Λάρνακας , 30 Απριλίου 2015](#)

1.3 Άρθρο 13 - Μια μόνο κατοικία (domicile) για σκοπούς διαδοχής σε κινητή ιδιοκτησία

1.3.1 Υποθέσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου

1.3.1.1 Υπόθεση

Δες υπόθεση 1.1.1.2 σελ. 9

[ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, ΝΟΜΙΜΩΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΜΕΝΟΥ ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Σ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ , Πολιτική Έφεση Αρ.8900 , 17 Ιουνίου 1994](#)

1.4 Άρθρο 22 - Ικανότητα για κατάρτιση διαθήκης

1.4.1 Υποθέσεις Επαρχιακών Δικαστηρίων

1.4.1.1 Υπόθεση

Δές υπόθεση 1.5.2.4 σελ. 48

[Πιερής Γεωργίου Κυριάκου \(Κέρμανου\) ν. Ανδρέα Χρίστου Κυριάκου \(Κέρμανου\) κ.α. , Αρ. Αγωγής 453/2011 , Ε.Δ. Αμμοχώστου , 24 Νοεμβρίου 2017](#)

1.4.1.2 Υπόθεση

Δες υπόθεση 1.5.2.6 σελ. 64

[ΜΙΧΑΗΛ ΤΡΥΦΩΝΟΣ κ.α. ν. ΤΡΥΦΩΝ ΤΡΥΦΩΝΟΣ κ.α. , Αριθ. Αγωγής 7362/08 , Ε.Δ. Λευκωσίας , 31 Μαρτίου 2016](#)

1.4.1.3 Υπόθεση

Οι εικοσιένα συνολικά ενάγοντες είναι οι νόμιμοι κληρονόμοι της αποβιώσασας Ελένης Σ. Καρσερά, τέως από το Αρεδιού, η οποία απεβίωσε πλήρης ημερών, κατά την 4.7.05. Μετά το θάνατο της Ελένης Καρσερά, ο εναγόμενος δικηγόρος κ. Κ. Δανός ζήτησε την παραχώρηση σ' αυτόν εγγράφων διαχείρισης της περιουσίας της σαν κατονομαζόμενος εκτελεστής διαθήκης την οποία είχε υπογράψει η αποβιώσασα. Με την αγωγή τους οι ενάγοντες εγείρουν διάφορα θέματα τα οποία και καθάπτονται της εγκυρότητας και/ή νομιμότητας της διαθήκης και επιζητούν διάφορες θεραπείες με τις οποίες επιζητείται η αναγνώριση της ακυρότητας της διαθήκης, η παρεμπόδιση επικύρωσης της και παραχώρησης εγγράφων διαχείρισης με βάση την ίδια και συναφείς θεραπείες. Οι ενστάσεις των εναγόντων έναντι της εγκυρότητας της διαθήκης εστιάζονται γύρω από δύο κεντρικά θέματα:

α. Ότι η ηλικία και η κατάσταση της υγείας της Καρσερά, η οποία απεβίωσε σε ηλικία 96 ετών, ήταν τέτοια που δεν της επέτρεπε να καταρτίσει διαθήκη με επίγνωση του τι έπραττε και ανεπηρέαστη από άλλα άτομα.

β. Ότι η επίδικη διαθήκη δεν καταρτίστηκε κατά συμμόρφωση προς τις πρόνοιες της νομοθεσίας.

Με την Έκθεση Υπεράσπισης του, ο εναγόμενος αφού διαφωνεί με την ηλικία της θανούσας, ισχυριζόμενος ότι αυτή είχε γεννηθεί κατά ή περί το 1917 και απεβίωσε σε ηλικία 88 ετών, απορρίπτει όλους τους ισχυρισμούς των εναγόντων που καθάπτονται της εγκυρότητας της διαθήκης.

Από την πλευρά των εναγόντων, τη βασική μαρτυρία έδωσε στο Δικαστήριο ο Μ.Ε.1, Φρίξος Μιχαήλ, ένας από τους 21 συγγενείς-κληρονόμους της αποβιώσασας. Σύμφωνα με αυτό τον μάρτυρα, η Ε. Καρσερά είχε γεννηθεί στις 25.11.1910, όπως βεβαιώνεται από το διαβατήριό της (τεκμήριο 2) και επομένως την ημέρα που συντάχθηκε η διαθήκη, αυτή ήταν ηλικίας 91 ετών και απέθανε σε ηλικία 95 ετών. Κατά τον χρόνο σύνταξης της διαθήκης, όπως ο ίδιος κατάθεσε, η αποβιώσασα δεν μπορούσε να έχει οποιαδήποτε δική της θέληση, ούτε και είχε συναισθηση των πράξεων της. Ήταν και υπερήλικας, τελείως αγράμματη και άγετο και εφέρετο από πρόσωπα που την εκμεταλλεύονταν. Ο φερόμενος σαν κληροδόχος στη διαθήκη κ. Γ. Παναγιώτου, την είχε καταστήσει πειθήνιο όργανο του διαβάλλοντας όλους τους συγγενείς της και επωφελούμενος από την αδυναμία της να επιμελείται του εαυτού της. Περαιτέρω, σύμφωνα πάντα με τον Μ.Ε.1, εφ' όσον με την επίδικη διαθήκη διατίθεται μόνο ένα κληροδοτήμα-ακίνητο επ' ωφελεία του Γ. Παναγιώτου, δεν θα έπρεπε να διορισθεί ο προτεινόμενος